

Klassivõitlus

Fr. R. Kreutzweldi nim.
Eesti MSV Riiklik
Raamatukogu
PE 4748

Massede demonstratsioon sotsialistlike võistluse lepingu allakirjutamise puhul.
S. N. W. Siidu töölised teostavad sotsialismi üleschitamise tööd.

Maipüha — wõitluspüha

Käesolewat maipüha — 40-dat loo järelle — pühitseb rahvusvaheline proletariaat üleilmse revolutsioonilikumise töuswas hoos, kapitalistilise ilma süwenema kriisi seisukorras.

Kodanlinegi ajakirjandus ei saa enam seisukorra tõsidust salata — õhkond on pinewam kui 1914. a., enne suurt imperialistilist ilmasõda, tunnistab ta. Imperialistilised suurriigid walmistawad sõlawa rahu-uinulaulude helina saatel palawitulistelt uuele, mitukorda werisemale, häwitawamale, metfikumale sõjale, kui oli 1914—18. a. sõda.

Ja jällegi on proletariaat, kapitalistiliste ja asumaade töörahwahulgad eestkätt, keda kohutaw weristamine, etteaimamata laastamine ähwardab. Jälle on tööliste- ja talurahwa miljonid, keda tapalawale saadetakse, et otustada, mis sugune kapitalistide kibkond neid, kes tapatalguist weel üle jääwad, seda metfikumalt wõiks piinata, suruda, imeda. Mis sugune riik wõid riikide liit ta iganes wõidakse wõi taotaks, sõja werine õhwer on itkagi töölisteklass, ja kõik tapmise, rüüstamise ja laastamise arwed peetakse hiljem tuliste piitsadega jälle tema seljast wälja.

Wõitlusele ähwardawa imperialistilise sõja hädaohu wastul See peab selles äiksetiines seisukorras olema üleilmse proletariaadi Wõitlusemat esimene hüüdsõna, mille all ta omad read klassiwaenlase ette wälja toob.

Imperialistiline sõda tähendab kapitalismi sõda proletariaadi wastu — terwel wäärinnal, alates üfikuteft maadest ja lõpetades proletariaadi rahvuswahelise ühenduse ja selle kindlama kantfi ja keskkoja — Sotsialistiliste Nõukogu = Wabariikide Liiduga. Esimese suure imperialistilise sõja õpetumid näitawad kapitalistidele, mis sugust surmaäikset sõda neile pünes kannab. Revolutsioonilaine, mis wälja laswas suurest ilmasõjast, purustas nii mõnegi wõikumata paistwa trooni ja pani kuenedikul maaterapinnal maksma proletariaadi wõimuu.

Minult juhmi ei näe, et järgmine revolutsioonilaine wall märtsa kõrgemalt alustelt peab wanale kodanlilisele ilmale peale

tungima. Minult sõgedusega löödüd usuhullustaja ei märka, et revolutsiooniline jõud nüüd wõrdlemata tugewam on, kui esimesel rünnakul. Sellepärast koondab terve ilma kapitalism kogu oma jõu proletariaate üleilmse wäärinna purustamiseks, eestkätt selle wäärinna kindlama läli, Nõukogude Liidu, häwitamiseks.

Wõitlusele Nõukogude Liitu ähwardawa sõjalise kallale tungimise wastul See on teine tähtsam hüüdsõna käesolewal wõitluse = Maipühäl.

Wõitlusele imperialismiga, wõitlusele kapitalistilise pealetungimisega, wõitlusele kohutawalt kaswawa militarismiga, millele mitte ainult kodanlus töörahwast wäljafurnatud miljonifi miljonite otfa sõbdaks ei kannu, waid mille ees filmili roomawad ka igasugu sotsialistid ja sotsiaaldemokraadid. See kodanluse õuefoerte kari, kes endid ihu ja hingega kodanlusele on ära müünu, oma saatuse otustawalt ja lõpuliikult ilmatodanluse saatusega sidunud ja sellepärast wihawaht suu ääres kapitalismi walwel seisawad ja werifelt oma hambad wõitlewa proletariaadi kehasse ja kõrisse suruwad, see kodanluse orjatari püüab töölistehulke tuhandeil teedel, tuhandete kõite ja filmustega oma peremeeste tapalõa otfas kinni hoida, püüab neid lammastena eelseiswale tapatalgule wiia, püüab kõiki oma jõudu, kõiki oma organisatfioone, kogu oma mõju ja traditfioone selleks kasutada, et tööliifi revolutsiooniwõitluse teelt kõrwale hoida.

See juudastewägi on kõige esimene ja tähtsam waenlane töölisteklassi wabanemise teel. Wõitlus igasuguste sotsialistide wastu peab olema üks esimestest ja tähtsamatest hüüdsõnadest seal, kus töörahwa miljonid wõitlusetahe all Maipüha pühitsewad.

Kõrwale rahvuswahelise proletariaadi, miljonite ja kümnete miljonite tööliste ja sadande miljonite orjawate talupoegade ühinenemise teelt kõik töörahwa äraandjad! Liita määratumad töörahwahulgad ühifeks wõitmata rahvuswahelifeks revolutsiooniwäeks! Kaswatada ja kindlustada seda tööliste ja talurahwahulkade siset; tõsta ja kindlustada selle revolutsiooniwäe keskkoja,

Nõutogude Riidu, jõudu, toetada ta sifemist ehitusjõudu, luua seega kogu üleilme ühine väerind, mis mõiburikkalt pühits maa-ilmateralt senise orjuseajaloo ja viiks inimfoo wabale tööle, wabale arenemisele.

Selleks kutsub meid käesolew mõitluse- Mai. Walmistada tulewatele mõitlustele, walmis olla mõitlema ja — mõitma!

Elagu üleilmne proletariaadi diktaatur!

Töolisteajakirjanduse aastapäewa puhul

Nagu Saksamaa sotsiaaldemokraatiline liikumine omal ajal esimesed marksistlikud ajalehed lõi, nii sündis enamline töörahwaajaleht Wenemaal. 5. mail 1912 hakkas tsaristlikus Peterburis teatawasti ilmuma legaalne (awalik) tööliste leht „Prawda“, mis sismaani kogu rahwuswahelise kommunistilise töölisteajakirjanduse eeskujuks jääb, — niisuguseks eeskujuks, millele seni ühegi kapitalistilise maa kommunistiline ajakirjandus pole järele jõudnud. Waatamata isewalitsuslike korra pöörasele surwele, mis „Prawda“ üle külwas türmidega ja trahwidega, oskas ajaleht kindlast enamlistest mõitlusliinist kinni pidada, kirjutades siis „ridade wahel“, see on — mõistu, warjatud kujul, kui otsekohe ütelda wõimata oli, selgitades seda pörandaalustes wäljannetes, mis kuidagi legaalsesse häälkandjasse ei mahtunud. Aga wist ei ole liialdatud, kui ütelda, et „Prawda“ peatähtsus mitte selles ei seis, kuna juba enne teda olid enamlistes ajalehed ilmunud. „Prawda“ kui töörahwaajalehe põhjapanew tähtsus on selles, et ta esimest korda tõesti kõige laialisemate hulkade eneste ainelisel ja poliitilisel toetusel, suurel määral aga ka nende kaastöö abil ilmus. „Prawda“ oli lahutamatu organisatsiooniline osa selleaegsest Wenemaa tööliikumisest. Peegeldades kogu seda liikumist niwõrra, kui see surwe pärast wõimalik oli, juhtis ta omakorda liikumist: näitas talle õiget teed, organiseeris teda, liitis reaktsiooniaastatel organisatsiooniliselt ja osalt ka ideeliselt laialipillatud, „äratükeldatud“ hulki ainsaks suureks jõuks, mille eelmised read enamlistesse parteisse koondusid. 1917. a. hakkas „Prawda“, mis imperialistilise sõja algul suluti, uuesti ilmuma ja näitas, kuidas ajaleht peab mõitluse proletariaadi diktaaturil teostamise eest.

„Prawda“ eeskujul ja toetusel ilmusid ka Eesti töörahwaajalehed, omaks wõttes kohaste olude järele tema sihtjooni, kuju ja taktikat. Ma ei taha siin nende ajaloo ja kuju juures peatada ega seda küsimust lähemalt käsitada, kuidas nad oma ülesandega toime said. Selle kirjutuse otstarbeks oleks waadelda neid nõudmisi, mida meie töörahwaajalehele „ette seame“. See on hädatarwillik, sest harilikult ei tee meie nooremad kirjanikud palju tegemist küsimusega, kuidas töörahwaleht peab wälja nägema; sagedasti näeb mõnel niisugune arwamine olewat, et kõik, mida tema iganes ajalehte heaks arwab kirjutada, kõige suurema tarkuse, meeletterawuse ja mõitlustaktika päri on, mille peale töölisteklass peab wõidu tormi jooksuma. Paraku, tööline — iseäranis kui ta wähesese teadwusega on — ei aja aga niisugust lehte mitte alati taga, kuigi see wast kogusummas palju parem on kui teiste „töölistesõprade“ lehed.¹ Sellega on osalt näiteks seletataw, miks sotside uulitsaleht „Rahwa Sõna“ siiski teatud arwu lugejaid leiab ja „töölistepartei“ lehed nähtawasti tarwillikku mõitlust awaldada ei suuda.

Kindel ideeline seisukoht on esimene nõudmine, mida kommunistlikud töölised oma ajalehelt nõuawad, waatamata sellele, missugustes oludes häälkandja ilmub. Järjekindel kinnipidamine enamlistest seisukohast on nii tingimata-tarwillik, et sellelt kõrwalekaldumist millegagi wabandada ei

¹ Teatawasti nimetawad Eesti sotsid end „tööliste sõpradeks“, — nimi, mis nagu kogemata suurepärast märki tabab. Arusaadaw, et Reid, Astid, Oinad, Martnad (need ärimehed, waimlise kidunemise kirjanikud jne) mitte töölistes ei ole — ei klassilise päritolu ega meeluse poolest. Nad on tõesti „töölistesõbrad“ (jutumärkides), — justnagu timukas proletaarlase „sõber“ on, päästes teda wäljakohtu otsuse täitmisega sest kodanlisest hädaorust.

saa. Kodanlikes riigis ei saa tööliste ajaleht alati nii kirjutada, et kõik oleks öeldud selgelt, asjad nimetatud oma nimedega. Seda takistab klassikohus, politsei. Aga keegi ei saa sundida tööliste lehte oma klassi teadusliku ilma-vaate, oma klassi taktika vastu kirjutada. Kui ajaleht kirjutada ei saa, et töölisteklass kodanluse esimesel võimalusel kukutama, kaitseliidu laiali peksma jne peab, siis ei tähenda see ju mitte sugugi, et ajaleht selle asemel — arutama peaks, kuidas kodanlist riiki „parandada“, teda niisuguseks lappida, et ta töölisteklassile enam wastuwõetaw oleks. Sest see tähendaks töölistes walearwamisi, pettelootusi istutada selle kohta, mida kodanline riik anda võib ja mida mitte. (Muidugi, kommunistiline partei võitleb teatud reformide, teatud osaliste nõudmistega eest kodanlikes korras, ent kogu see võitlus ei ole mitte kodanlike riigi lappimise ja parandamise peale sihitud, waid sellele, et töörahwahulki koondada selle riigi kukutamiseks; iga vähemagi nõudmise awaldamise juures, iga väiksemagi wäljaastumise juures on kommunistlikel parteil ühtaegu ikka ülesandeks kodanlist riiki paljastada, teda nõrgendada, ta waenlast (töölisteklassi) organiseerida ja walgustada, et kord selle riigi kukutamiseks küllalt wägew jõud sünniks). Niipea kui toimetuse selle „unustab“, on leht ilma tüürta. Siin ei ole tegemist mitte „käreduusega“, mitte „weriste hüüdsõnadega“, waid marksistlike järjekindlusega. Ei wõi ütelda, et töörahwa ühise wäerinna häälkandjad oleksid „käredamad“ olnud kui Hans Kruusi, Freibergi, Jooni ja teiste isesotside tuulelipud 1919—21. a., ehk Grimpelli ja Martinsoni ajalehed, wõi praegune töölistepartei leht, aga raske on neid kuidagi ükstelsega kõrwuti seada nende järjekindluse, nende proletarise seisukoha poolest.

Töörahwa ajalehelt nõuame meie ka niisugust wälis kuju, mis töörahwale wastuwõetaw, arusaadaw oleks. Ma mõtlen siin kõigepealt kirjutamise wiisi, keelt. Ei ole wist tarwis seletada, et töörahwa ajaleht arusaadaw peab olema kõige laialisematele hulkadele, mitte aga ainult töölisteklassi enam-

arenenud kihile. Järjekult on lubamata kirjutada raskesti stiilis, ehk wõraste wõi uute sõnadega; wiimaseid on eestikeeles iseäranis rohkesti, nad ei ole sagedasti kirjutajale endalegi hästi arusaadawad, weel vähem töölistele, kes wast waewalt lugeda oskab ja ainult kõnekeelt tunneb, mitte aga Awikute ja teiste sarnaste murrakuid. Keeleahwimine, mis Eestis, kus kodanline noorsugu ja haritlaskond kiduneb ja mädaneb, iseäranis moodis on, kus see halpimine mageda sisu wõi sisu pudumise ära warjama peab, tohib töörahwa-ajakirjanikule niisama wähe külge hakata nagu kodanline ilma-vaade, midu saab ajaleht käremeelsete haritlaste wigurdamise ja janditamise asjaks, mis töölisteklassi tõsist lugupidamist kunagi wõita ei jaksa.

Kirjutada tööliste keeli, silmas pidades töölisteklassi hulkade arenemise tasapinda, iga raskem küsimus lihtsaks teha, ära seletada, kogu ajalehele võimalikult niisugune kuju anda, et ta algusest lõpuni igale kirjaoskajale arusaadaw on, — see on tööliste lehe toimetuse tingimatu kohus. Õige, seda saab kätte waaewaga, see nõuab tööd, aga miks peab siis arwama, et töörahwajalehte kokku klopsida tohib nagu mõnda sõnikuhunikut wõi hawirna? Töörahwa-ajakirjanikul peab kogu kirjutamise ajal ikka küsimus meeles mõlkuma: kas saawad kõige laialisemad hulgad minust küllalt hästi aru? Kas hakkab see neile nii wõi teisiti paremini „külge“? Kas tarwitada wõraste sõna, mis täpne, mis tabaw, wõi leppida kaudse ütelsega, mis wast vähem täpne, vähem isegi õige, kuid millest hulgaline lugeja siiski aru saab, kuna wõoras sõna talle midagi ei ütle? Kas teha peent härrastoa nalja, tarwitada terawust, mis arusaadaw ainult intelligendile, wõi wedada proletarise tahmase rusikuga nõnda, et „peentel“ sakstel nina ja kogu nägu wõpatab, töörahwast aga headmeelt tunneb? Sõnaga, proletarise ajakirjanik peab iga pilk meeles pidama, et ta mitte shimmikingu tantsima ajada ei taha, waid et ta kirjutab rakkuskätele, kel oma arusaamine, oma huwid, oma nõuded, oma mõtteilm on.

Suur wiga on isegi see, kui meie töölisajakirjanikud suurte rahwaste, suurte kommunistlike parteide häälekandjaid igas asjas püüawad järele aimata. „Prawdal“, „Humanité'l“, „Rote Fahnel“ on tegemist ainult ehk peaaegu ainult partei aktiiviga, enam arenenud osaga, kuna kohtadel terwe rida teisi häälekandjaid on; sellepärast kirjutawad kesk-ajalehed raskemat keelt, nad ei ole mitte sunnitud iga asja iidamast ja aadamast algama, wanu, ammutund küsimusi ikka kordama, sest et lugejate määratusuur enamus neid tunneb. Iseäranis käib see Nõukogude-Liidu komm. partei häälekandja kohta, kuna parteiliikmed wabades proletariaadi riigi oludes kõrgele arenenud, poliitiliselt väga teadlikud on. Eestis aga wõib kodanluse wägiwallawalitsuse ajal kõige rohkem ainult üks töörahwa ajaleht ilmuda, kogu töörahwa jaoks, ja suurem osa, määratusuur osa sellest töörahwast on poliitiliselt ja lihtsalt teadmiste poolest wõrdlemisi wähe arenenud. Ainult see, kes töörahwa asjus wõhik, wõib siin oma „ülitarkusega“ keksida, tähelpanemata jättes hulkade arenemise tasapinda.

Kas saab tõeliku töörahwa-ajalehte toimetada kabinetis, lahus hulkadest, ainult toimetuse abil, kui wilmne ka väga wilunud ja asjatundew oleks? See on sama wõimata, nagu hulki kujutaw kinolint ilma hulkadeta wõi töölisklass ilma tõelikkude, elusate töölisteteta. Kui töörahwa-ajalehte mitte kaastöölised, kirjasaatjad töörahwa oma hulgast, eestkätt wabrikuproletaarlaste keskelt, igast küljest ei „piira“, lehte mitte oma kaastöoga ei elusta, teda kõige lähemalt töörahwa elu ja wõitluse peeglik ei tee, on niisugune ajaleht töörahwa-ajaleht ainult nime poolest, mitte aga tõelikult. Ajaleht ei seisa koos mitte ainult artiklitest ega telegrammidest, weel vähem tohib töölisklassi häälekandja niisugune olla. Töölisklassi ja kogu töörahwast juhtida, teda wõitluse wiia, teda organiseerida ja ühendada wõib ja suudab ainult ajaleht, mis töolist mitte üksnes artiklitega ei õpeta, waid mis ette toob määratusuured hulgad tõsiasju, kirjeldusi töörahwa wõitlusest, andes neile

igakord tarwiliku tooni, kuju, sihi, näidates nende abil, kuidas töölisklass wõitleb ja kuidas ta peab wõitlema. Ei tohi unustada, et kõige laialisemad hulgad, kes alles wõitlusse astuwad, wähe loewad artikleid ja pikemaid kirjutusi. Lihtne aga tabaw kirjeldus töökohast (meistri tönkamine, tööolude walgustamine, streigimurdjate paljastamine, õige wõitlustee näitamine paari sõnaga sõnumi lõpus) aitab neis wähemarenenud hulkades palju rohkem, mitu kümme korda rohkem lehte populaarseks teha kui kõige pikemad ja koguni head artiklid „kõrgest poliitikast“. Arusaadaw, et poolitilised artiklid tingimata tarwilikud on (kuigi nad meie oludes wäga ja väga populaarsed peawad olema), ent lehte ainult nendest teha — see tähendab ajakirja wälja anda, mis meie oludes hulgaliseks ei saa.

Sellepärast peab töörahwa-ajalehte ümber koondama — ükskõik kui rasked oleksid wälised olud — laialise tööliskirjasaatjate kogu. Igas suuremas töökohas (wabrikus, sadamas, kaewanduses, turwarabas, metsatööl) peawad olema proletaarlased, kes oma ümbrust silmas peawad ja walgustawad. Niisama on tarwis muretseda kirjasaatjad maale poolproletaarlaste ja kehewema talurahwa hulka. Seda ei saa muidugi ühe ropsuga kätte, see nõuab waewa ja organiseerimist, see ei ole mitte wäiksem töö kui ühisuste ja muude organisatsioonide loomine, see töö pöimib ennast läbi muust organiseerimistööst. Ta leiab harilikult kodanlikes riigis wihas tagakiusamist klassiwaenlaste poolt: sest mitte ajakirja taolist filosoferimise, targutamise ajalehte ei karda kodanlus, waid just elawat, õhutawat, kihutawat ajalehte. Just wabrikusõnumed, töörahwa elu ja wõitluse kirjeldamine (ühes wastawa poliitilise walgustamisega) on see, mis lehe kodanluse iseäralise wiha alla saadab kui — ässituslehe. Aga see tõendab, et ainult niisugune ajaleht on ainus õige, ainus tõelik hulgaline tööliteleht.

Niisama ei saa töörahwa-ajalehte toimetust kokku seada ilma töölisteteta. Töölisetelehe toimetus, mis koosneb ainult poetidest ja lgasugustest teistest

haritlastest, kus ei ole tõelikke töölisi, kes oleksid lahutamata seotud oma klassiga, — niisugune toimetus on hädahäbarik, kes kunagi korralikku töölisklassi wõitluslehte toimetada ei oska. Aga kui neid töölisi ei ole, kui nad kirjaoskamatud on? Siis tuleb nad kirjaoskajateks teha. Kui aga niisugust töölisi mõne tuhande klassiteadliku töölise hulgast ei leia, kellele ajakirjanikutöö harjutamise järele mitte Egiptuse hieroglifideks ei jää, siis tuleme otsusele, et meie töölisklassi ära päästma peawad inimesed, keda weel endid waja ära päästa on intelligendite wigurdamisest, üle-aisa-lõõmistest, poliitilisest mängimisest. Sest iga haritlane, kes tõesti märksist on, kes juba töölisklassiga teatud määralgi on kokku kaswanud, saab aru, et tema ilma töölise enesteta töölisklassi asja ajada ei saa, ehk ta ajab seda asja nagu halb nurgaadwokat. Töölisi endid töölislehte toimetusse tõmmata, neid toimetamisega ära harjutada, seega leht tõesti proletariaadi oma asjaks teha — see on iga tegelase kohus, kui ta mitte parandamatu intelligendike ei ole. Igasugused wabandused, nagu ei oleks see nüüdsetes oludes wõimalik, on sotslikud, ebaproletaarsed, ekslikud. Kui wõimalik oli tsaariajalgi töölisest toimetajad leida, kui see wõimalik oli 1922-24. a., miks ei ole see wõimalik siis nüüd.

Lõpuks tuleme weel sisu juure tagasi, ehk õigem selle kaju juure, mis töölislehel peab olema wäljendamise poolest. Ka siin on töörahwa-ajalehe kohta oma nõudmised. Ma arwan, see ei ole mitte juhuslik, kui sotsid ühes „Waba Maa“ neegripoistega kirjutawad: „Igaüks loeb „Waba Maad“ (wõi „Rahwa Sõna“), igaüks tellib“ jne. Selgus, kindlus, üleskutsuw kõnewiis on ainult tõelikudel rewolutsionääridel. Ainult kommunistidel on hüüdsõna: „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“ (Sotsid on selle hüüdsõna ammu juba kas täiesti ära wisanud ehk tarwitawad teda arukord, wargsi, pühapäiwiti.) See käskiwi, üleskutsuw hüüdsõna on iseloomulik: nii kutsuw proletariaadi eelwägi — kommunistiline partei, vähemteadlikku töörahvast ühinemisele.

Ei ole töörahwa-ajalehele näo ja moe järele tubakasiltide kuulutuste taolised meeletuletused („kõik loewad“, „kõik tulewad koosolekule“, „kõik telliwad“ jne), waid proletarne ajaleht ütleb kutsuwalt, rõhuwalt: „lugege!“, „tellige!“ jne. Ja see wäike, pealtnäha kõrwaline toimetamise iseloomujoon määrab lõppudelõpuks ära kogu lehe tooni: kas on ta lamedalt mäletsew, sotslikult jorutaw ja abitult wirisew, wõi tuliselt kihutaw, niitelda elurõõmsalt julge, täis wõitlustuld. Ajalehe agitatsiooniline, kihutusline külg on iseäranis tähtis. Lame, weniw, „aeglane“ propaganda teeb lehe maotuks ja igawaks. Üleskutsed, töölisklassi kaasakiskumine, tuline wastaste paljastamine, halastamata piitsutamine — need on asjad, ilma milleta meie korralikku töölislehte ette kujutada ei oska. Kes arwab, et õigeks töörahwa häälekandjaks wõib olla ajaleht, kus kangesti kuiwalt ja igawalt ning „wiisakalt“ targutatakse, kus iga „lõõksõna“ kardetakse, see tahab klassisõjas wõita papist mõõgaga.

* * *

Ükski wägi ega wõim ei suuda lõpulikult ära kähgistada töölise-ajakirjandust; ikka uuesti sünnib ta hulkade rüpest, kuni wiimaks wõidab töölisklass ja kasutab ära oma diktatuuri, et täies wabaduses oma suurelatuslist ajakirjandust luua. Eestis on töörahwa-ajakirjandus kohutawalt raskeid päiwi läbi teinud. Raskused seisawad nüüdki tema teel igal sammul. Aga seda enam nõuab see jõupingutust, et neist raskustest wõitu saada. Töörahwas ei wõi olla ilma oma ajakirjanduseta. Wähe on seda, et on olemas ainult illegaalsed, pörandaalused häälekandjad: wiimsed ei suuda walgustada tehnilistel põhjustel kogu töölisklassi wõitlust. Sellepärast peawad awalikud tööliseorganisatsioonid wälja andma oma häälekandjaid, kuigi need ei saa enamlist seisukohta wäljendada täies ulatuses. Meie partei peab oma liigete ja poolehoidjate kaudu mõju awaldama nende lehtede peale, mis mitte küllalt järjekindlad ja muidu proletarsed ei ole, et neid hulkade kontrolli alla panna, nende sisu wastawaks muuta, nad töörahwa oma asjaks teha.

J. A.

Töölise ja talurahwa ühine võitlustäerind

Iga klassiteadlik töölise linna ja maal teab, et töölise ja talurahwa liidu küsimus on üks tähtsamatest ja suuremate küsimustest nii enne proletariaat revolutsiooni, kui ka peale proletariaat revolutsiooni — tööraha võimu kindlustamisel ja teel sotsialistilisele ühiskonnale. Kolm revolutsiooni Venemaal on selle liidu otsustavateks ja vajalikeks otsustusteks tõendajateks. Meil on see aabitsatõde, et proletariaat sotsialistilise ehitustöös samuti liitu rõhuma osa talurahwaga vajab, nagu revolutsioonis — otsustustes võitlustes maa, vabrikute, tehaste, veeasjanduse jne tööraha kätte võtmiseks.

Kuid fagedasti on teadmine ja selle teadmise elluviimine hoopis teine asi. Nõutogude-Üidus on töölise ja talurahwa vahelise liidu küsimus teostatud praktilises poliitikas, igapäevases läbikäimises ja ehitustöös põllumajanduses. See tegelane, kes filmapilgukski töölise ja talurahwa vahelise liidu tähtsuse unustab, kes teda dieti ei osta hinnata, see satub paratamata teie vastolusse talurahwa põhikõhtidega või toob selle liidu kindlustamiseks ohvriks kõik muud proletariaadi klassihuvivid. Nii sündis omal ajal trotsistidega, nii on nüüd lugu parempoolsetega. Töölise ja talurahwa liidu põhjalus on alati olnud võitlus kodanluse vastu, võitlus nende vastu, kes tahavad tööraha kapitalismi filmusesse keerata. Ü.Ü. XVI konverentsil sm. Kalinini aruande puhul vastustatud teie on selle poolest iseäranis tähtsad, et seal väljendub praktiliselt see, mille eest enamlased aastakümned poliitilist võitlust pidasid, et seal õige iseloomustuse antakse neile, kes talumajapidamise arenemise suuna aru ei saa ja sellepärast vale järeldustele tulevad.

Sellepärast on enamlastepartei kogumised töölise ja talurahwa vahelise liidu küsimuses väga tähtsad, ja mitte ainult neile, kes esimeses tööraharigis sotsialistilise ehitustöö kallal jõudu pingutavad, ise seda teevad, ise selle otsustustes tõemehed on, vaid ka neile, kes alles tööraha võimu poole sammuvad. Nii siin, kui seal võitleb töörahas kapitali kurnamise vastu, selle kurnamisesüsteemi või kapitalistiliste jäänuste (N.-Üidus) lõpulikuks hävitamiseks. Unustada igapäevses töös

ja tegemises seda, kust proletariaat peab omale liitlast otsima, selle peale võitlustes kodanlusega toetuma, tähendab unustada tööraha võitlust terwelt.

Suba Marx ja Engels pidasid proletariaadi võidu pandiks — talurahwa teie sotsialistilises revolutsioonis. Lenin arendas Marxi ülesseatud küsimust edasi ja andis kõigi maade revolutsioonilise proletariaadile väärtuslikuma õpetuse töölise ja talurahwa liidu vajadusest. Lenini õpetuse tugev külge seisab selles, et ta õpetus ei ole ainult teooria, mis kabinetis valmis, vaid niisugune teooria, mis igas punktis on põhjendatud tegeliku eluga, võitlustes läbi proovitud ja tõestatud. Enamlased olid ainukesed marxistid, kes talurahwa osa revolutsioonis ostasid ja ostavad dieti hinnata. Sotsid ei saanud enne 1905. a. revolutsiooni, ei saa ka nüüd, pärast kolme revolutsiooni ja tegelikku sotsialistilist ehitustööd N.-Üidus aru, mis osa talurahvas isevalituse ja kodanluse kukutamises mängis. Lenin ütleb, et see ei ole marxist, kes proletariaadi diktatuuri ei tunnista, kuid see ei ole ei revolutsioonäär ega marxist, kes talurahvas ei näe revolutsioonilist jõudu ja teda ei osta revolutsioonilise võitlustesse tõmmata.

1906. a. kirjutas Lenin, „et kodanlik-demokraatiline revolutsiooni ajal võib proletariaadi kindlaks ja tõsisemaks liitlaseks (kuni selle revolutsiooni võiduni) olla ainult talurahvas. Ka talurahvas on „kodanline demokraatia“, kuid hoopis teist „värmi“ kui kadetid ja oktoobristid“ (tsitaatides kodanliked erakonnad). Teises kohas ütleb ta: „Ainult siis algab Venere revolutsiooni tõus, ainult siis on see tõeline revolutsioon, kui kodanlus revolutsioonist eemale läheb ja aktiivse revolutsioonäärina koos proletariaadiga välja astuvad talurahvahulgad“.

Õigemene väljavõte Lenini tööst on täiesti tõestamist leidnud 1905. ja 1907. aastate revolutsioonides. Waemalt hakkab keegi seletama, et proletariaadil 1905. a. ja veel enam 1917. aastal tsaarivalituse kukutamises, tsarismi aparadi ja bürokraatia hävitamises teist kindlamat ja tõsisemat liitlast oled olnud, kui talurahvas. Üidus kogu talurahwaga purustas proletariaat tsarismi, mida vihtasid kõik ühis-

konnafihid, kuid ükski neist kistidest, peale töölise ja talurahwa, selle vihatud võimu vastu lätt ega sõjariista ei tõsnud.

Teine ettekuulutus, et ainult siis algab Wene revolutsiooni tõelik tõus, kui aktiivse revolutsionäärina koos proletariaadiga välja astuvad talurahwahulgad, on tähtselt täide läinud oktoobrirevolutsioonis. Tulgu ja üteldu sõtsid, et talurahwas ei või olla proletariaadi liitlane revolutsioonis, et talurahwas on „wormita mafs“, nagu Cesti sõts Rei ütleb, ja sellepärast töölisklassi ennast temaga siduda ei või. Sgauts võib neile töörahwa äraandjatele ja noorkodanlastele ütelda, et nad töörahwa revolutsiooni vastu on ja sellepärast talurahvast ei tahagi revolutsiooniliselt võitlusele tõmmata.

Cesti sõtsid hirmitasid hiljuti pahempoolsete ametiühislaste üle, kui need oma lehes töölise ja talurahwa liidu loomise vajadusest kõnelesid. Muudugi ei saa meie aja Cestit enam sarnasena võtta nagu ta 1905. a. ehk 1917. a. revolutsioonis oli. Siis oli seisuford hoopis teine. Seodaalaja jäänused olid sel ajal maal väga sügavad. Siis oli loomulik, et talurahwas pea tervena tsaarivalitsuse kututamist soovis ja selles kututamises panti nägi tuhatkorda vihatud ja neetud mõisnikkudevõimu kututamiseks.

Teada on, et enamlasted 1917. aastal asutava kogu valimistel 50% kõigist antud häältest omale said. See ei olnud juhuslik võit. Talurahwas oma suures enamuses läks ühes enamlastega, nägi neis ainukest tõelisi mõisnikkude vastu võitlejaid. Ka see ei olnud juhuslik, et sõtsid Cestis asutavakogu valimistel 1919. aastal enam kui kolmandiku antud häältest omale said — enamlastepartei oli ju sel ajal tagaetud ja väljaspoole seadust kuulutatud partei. Sõtsi võeti kui enamlaste järeלטulijaid ja neil töörahwa juubastel oli sellepärast väga hea oma juubandägu varjata, ennast „revolutsioonilise“ sõtsialistidena näidata. Sedasama teeb või püüab sõts teha ka praeguste valimiste juures 1929. a. Talurahwa kehjemate kistide ja isegi kehtimikkude juure ei või teisiti minna kui kodanluse kurnamise vastasena, mõisnikkude järjekindla waenlasena või sõnaga — revolutsionäärina. Sellepärast on ka arusaadav, miks sõtsid püüavad enne valimisi kodan-

lust „arvustada“ (enda sõhieleu kodanlusega sealjuures furnuks waitides) ja just sõtsialistidena esineda. Töölise ja talurahwa wahelise liidu juured ulatavad kaugelt minevikku ja ükski võim ega wägimäld, wale ega pettus ei suuda neid juuri wälja kistuda, töölisi talurahwa waenlasena näidata.

Muudugi on nüüd talurahwa liidu kustumus töölisklassiga hoopis teistsugune, kui see 1919. oli. Nüüd on mõisnikkude maomanduse purustamisega murtud ka mõisnikkude võim. Kodanline revolutsioon on Cestis lõpule wiidud. Revolutsioon oli tugevam ja võimsam kui kodanluse vastupanek. Muudugi ei oleks Cesti kodanlus ja sõtsid kunagi asunud niisugusele „kuulmata radikaalsele“ seisukohale, nagu seda oli mõisnikkude maade wõõrandamine ja jagamine, kui teda selleks poleks sundinud töölise ja talurahwa waheline liit. Tõsi, Cestis ei olnud sel ajal selle liidu nähtawat kaju, kuid seda mõjuwam oli liidu moraalne jõud. Cesti kodanlus ei oleks ka kunagi oma ministreid näinud, kui teda selles mitte poleks aidanud Soome lihuuikud, Daani tööliskütid¹ ja Wene walgekaardlased. Xende jõududega häwitatas tõusikkodanlus töölise ja talurahwa ühist jõudu, purustas töölise ja talurahwa vastupaneku.

Kui Lenin 1905. a. talurahvast kui proletariaadi tagawarawäge revolutsioonis iseloomustas, kui ta ette pani selle tagawarawäega liitu lüua, siis tõstis kõit teiste maade sõtsialistid suurt kisa enamlaste marfismist „taganemisest“. Selpool juba ütlesime, et elu ise on töölise ja talurahwa wahelise liidu otstarbekohajust tõestanud. Umber lükata seda keegi ei saa. Kui enne arwati, et talurahwas aitab küll enamlastel tsaarivõimu purustada, tõstab sõjariista ka kodanluse vastu, kes talupoegadele maad ei tahtnud anda, kuid — sõtsialismi ehitama talurahwas ei hakka. 1918—1919. aastatel oodati enamlaste

¹ Sõtside alatuft mängust annab tunnis- tuft muu seas see asjalugu, et nad nüüd kisa tõstavad selle üle, et Cesti kodanlus Daani wabatahtlikkude pealiku Borgelini wõla Cesti pangas — seda ostasid isegi wõõrad imeda!! — üle 2 milj. marga. . . maha kustutas. Uga et see kustutus ainult tasuks oli — Cesti töölise mahatapmise eest — sellest sõtsid waitiwad, sest selles on nad kõigi timutatega ahelnõul.

wõimnu kottulangemist, mis aga siiski ei sündinud. Miks? Sellepärast, et talurahwa põhikihid selle põllumajanduse arendamise poliitika, mida nõukogud juhtisid, s.o. sotsialistilise arendamise oma huwibega koostöös tundsid olewat. Praegused raskest ja arenew klassiwõitlus Nõukogude Liidu külas annab just sellest samast tunnistust. Muudugi niisugust seisukorda meil weel ei ole, kus ühiskondliste jõudude arenemise küsimuses kottupõrkeid ei tekiks. Meed kottupõrked peawad klassilises ühiskonnas tulema, teistigi ei oleks üldse arenemist. Klassiwõitluse arenemine N. Liidu külades ütleb, et külas on jõud kaswanud, kes sotsialistilisest ehitustööst huwitatud on ja sellepärast seda kaitsewad. Küsimus seisab ainult selles, kellega töölistel waja on liit luua, misjuures talurahwalihid need wõiwad olla.

Kodanlistel maadel, eriti just wäiksetes rajariikides, seisab tööliste ja talurahwa kehwmate kihide liidu loomine parema osa kestmittudega terawamalt kui kunagi enne päewakorral. Nende maade töölistel ja talurahwal ei ole seda liitu mitte ainult „rewolutsiooni juhtumiseks“ tarwis. Rewolutsioonis tugewneb tööliste ja talurahwa ühendus ja omab sõjalise liidu kuju. Tööliste ja talurahwa kehwmate kihide ja osa kestmittude liitu on tarwis nii töölistel kui talurahwal oma igapäewaste nõudmistele elluwiimiseks ehk, teiste sõnadega, wõitluseks tõusukute ja hallparunite kurnamise vastu. Miks liit, aga mitte ühine wõitlus? Liit sellepärast, et talurahwas ei ole oma wõitluses iseseisew. Oma arenemise ja wõitluste kogemuste poolest seisab ta madalamal kui iga teine kihit. Töölisklass on wõitluses kogunud, organiseeritud; töölisklassil on oma wõitluseteooria, oma kindel eesmärk, mille poole ta püüab, mis kõik kokku langeb laialiste talurahwa hullkade huwibega. Tööliste ja talurahwa waheline liit selleks, et töölisklassi juhtimise all kogu tööraha wõitlust kurnajate vastu edasi, wõidule wiia.

Meie sõjised räägiwad nüüd samuti nagu wähemlased 1917. a., kui ajutine walitus rööwstõda edasi otsustas pibada ja maad talurahwale alles siis lubas anda, kui asutaw kogu seda lubab, — et nad demokraadid on, et rahwa enamus peab otsustama. Lenin kirjutas siis wähemlaste kohta:

„Wähemlased räägiwad nii: talurahwas on enamus, meie oleme täielised demokraadid, seega peab otsustama enamus. Kuid talurahwas ei saa olla iseseisew, ja see ei tähenda tegelikult mitte midagi muud, kui kapitalismi ülesehitamist. Hüljõna on sama: liit talurahwaga. Kui meie sellest (liidust) räägime, siis mõistame selle all proletariaadi tugewamaks tegemist ja kindlustamist.“

Kui aga sõjised talurahwa enamusest räägiwad ja nende poole pööravad, siis tähendab see talurahwa sidumist kodanluse lüa oga ja proletariaadi riidade nõrgestamisest. Selles seisab wahel tööliste ja talurahwa liidu wahel, kui sellest rewolutsioonilised marksiistid räägiwad ja selle talurahwa ärakasutamise wahel, millest marksiismi sõltijad ja ärasalgajad kodanluse huwides kõnelewad. Selles mõttes tuleb igal kapitalistlikel maal seda pahempoolsete, rewolutsioonilise klassiwõitluse alusel seiswate töölisterganisatsioonide suuremaks pruudiseks pibada, kui nad ei osta tööliste ja talurahwa kehwmate kihide wahel liitu luua, mis tegelikult muid ei ole kui tööliste wõitluse tõusuhoo nõrgestamine ja ühipaljas sõnadetegemine töölise wõitlusest. Meieaja tööraha wõitlus oma seisukorra parandamise eest seab selle küsimuse terawalt päewakorraks. Igal maal on lõpmata palju küsimusi, mille otsustamisest just tööliste ja talurahwa laialised hulgad huwitatud on.

Mäitaks on Gestis sõjised parunitele talumaksimise asjus truualamiliselt Saksa walitusele oma allkirja annud ja kodanlusega selles küsimuses täiesti kokku leppinud. Kuid mis tähendab laialiste talurahwa kihide parunitele tasumaksimine? See tähendab weel suurema osa asunikkude, wäikemaapibajate ja teiste ostetud kohtade pankrottijäämist, kui seda oleme näinud seni, talupidajate maksude hiiglaswamist ja wõlgade suurenemist. Ainult töölise ja talurahwa ühine wäerind, ühine wõitlus wõib parunitele tasumaksimise tühisets paberilipakaks teha.

On terve rida küsimusi, mis täiesti ühised ja mille ümber laialisi töölise- ja talurahwahulle kodanlistel maadel wõib koondada. Muudugi, talupoega ei huwita mitte ainult tänapäewa wõitlus, waid ka edaspidine wõitlus. Kui ta töölises oma

liitlast näeb, siis küsib ta kohe, mis võib revolutsioon talurahvale anda, kas revolutsiooni tehakse üldse talurahva põhitih-tide huvides?

Niisuguseid küsimusi pannakse igale töb-listeklassi tegelasele ette. Nende küsimuste peale tuleb kindel ja selge vastus anda. Sest enamlast on talurahvale alati ette-tujutatud kui „ülewõtjaid“, kes oma kae „wõõra“ waranduse järele sirutawad. Re-wolutsioon sirutab tõesti kae „wõõra wa-randuse“ järele, kuid see warandus on töörahwalt rööwitud warandus. Rewo-lutsioon wõtab waranduse ära neilt, kes selle on teistelt riisunud, näit. pangad, ettevõtteid, tehased, wabrikud jne, jne. Re-wolutsioon ei puuduta nende warandust, kes ise tööd teewad, s.o. talupojad, käsi-tööliised ja teised wäikekodanlised kihid.

Wenemaal tegi revolutsioon talupojad maa omanikkudeks, kustutas maha tsaarir-ajal tehtud wõlad jne. Põhilahkumisekuud palgatoõliste ja kurnatarwate talurahwa kihide huwides wahel ei ole. Sotsialism rahuldab täiesti mõlemate nõudmisi ja sellepärast on võimalik ning tarwilik „aus kokkulepe“ proletariaadi ja töörahwa ning kurnatud talurahwa wahel. Nõutogude-wõim ei natsionaliseeri talumaid, mis nende omanikkude endi kasutada; Nõutogudewõim jätab alale nende maeraomanduse kuni talurahwahulgad ajajooksul arusaamijele tulewad, et maeraomandus ainult kodan-lise ühiskonna jäänus on, mille tühistam-ine endise omaniku seisukorda kuidagi ei

halwenda. Rewolutsioon annab tegelikult rentnikkudele needamad õigused, mis on ostetud kohtade omanikkudel, kaotab ära selle wahel, mis on maa eraomanduse ja rendimaa pidamise wahel kodanlises ühiskonnas. Müümise ja ostmise, niisama hüpoteegeiwõlgade tegemise õiguse ärakeelam-ine on hädatarwilik selleks, et maa tõesti nende kätte jääks, kes teda hariwad, et spekulantide ja uute mõisnikkude wastu wõidelda, kes juba praegu katsumad maad oma kätte ahnitseda ja töörahwast ta uuteft asupaitadest wälja kihutada.

Neid küsimusi tuleb kõige laialtsematele hulkadele selgitada, eriti just talurahwa rasket seisukorda walgustada ja ajaloo-liselt kindlaks määratud teed näidata, mida mõõda talurahwas võib wabadusele saunuda.

Talurahwa ja töblisteklassi wahelise liidu küsimus on igalpool töörahwa wõidu küsimus kapitali üle. Ja sellepärast ei wõi töbliste ja talurahwa wahelise liidu loomise wajadust mitte ainult selles näha, et see tarwis läheb otsustawas rewolut-sioonilises wõitluses. Seda liitu läheb waja kõigepealt ühijets nõudmiste läbi-urumiseks ja tõusijete kurnamise wastu wõitlemiseks juba nüüd — täna, homme kodanlise korra juures kapitalistlikel maal. Mitte ainult Nõutogude-Üibus, waid ka kodanlistel maadel peab talurahwa seas töötamine iga töblisteklassi tegelase ühies suuremaks ülesandeks olema.

O. R.

„Parlamentarismi kriis“ Eestis ja üldse

Sellest karjub nüüd terve Eesti aja-kirjandus, sellest kõneldakse kõikjal — õigusteadlaste kongress pidas isegi hulga kõnesid selle üle maha ja resolutsiooni wõeti wastu.

Ei wõi ütelda, et see liigne oleks selle järele, mis lihawõtte eel kodu läinud loricogu endast mälestuseks maha jättis. Wähem kui kolme aasta wältel oli see „parlament“ neli korda walit-susi wahetanud, ühed walitsejad kõr-wale wisanud, teised asemele istuta-nud, aga waewalt wõis wahel paar kuud ilma kriisitamisetä mööda minna, ja wiimanegi walitsus pääsis kriisi-keerust niitelda üle noatera.

Juba seda wälist külge waadeldes tuleb tahtmata meele Krölowi tuttaw walm ahwist, karust, eelist ja sikust, kes kwartetis kontserti andma kippusid ja õöpikult otsuse said: Kuidas te, sõbrakesed, ka ei istuks, moosekante teist ikkagi ei saa! Nagu ei saa koos-kõlas walitsusetööd anda ka ükski lori-cogu, ja mitte ainult Eesti loricogu, waid enam-wähem ka ükski teine kodanline parlament kapitalistlikel maadel.

Tõepoolest — ainult sotsid, kui wa-litsuse (kodanlise walitsuse!) auwahid, ei julge iseendid awalikult piitsutama hakata, teistest ei leidnud ükski era-

kond head sõna kadunule järgihüüdmi-seks, kuigi nad wäga hästi tunnawad wanasõna, et surnuist halba ei räägita. Ju see surnu ikkagi nii walusad mälestused oli jätnud. Rahwameelsuse ja seega parlamentarismi traditsiooniline ülempreester Eestis, Tõnissoni - Jaan, leidis koguni wõimaliku olewat, lah-kunu haulu kükitada ja taewapoole wahtides tõrtsata: jumal tänatud, et tast lahti sain!

Wõib seda seletada ainult eelseis-wate walimistega, milleks erakondadel tingimata waja oli wastamisi üksteist ja üksteise tegelasi mustata, et wali-jate hääli omale kiskuda? Waewalt, kuigi walimiswõitlus kahtlemata üks põhjus on parlamentarismitõwele. Sest iseäranis Eestis on kohtadeahmimisel eluline tähtsus: siin on sellega tradit-siooniliselt silmapaistwas ühenduses riigiwargus, kõiksugu nähtawad ja nä-gematud sissetulekud, riiklised laenud, tellimised, ärid wälismaaga jm, jm. Muidugi on samane traditsioon omane kõigile parlamentidele, ja kui näit. esi-mese suurema kodanluse wabariigi — Am. Ühisriikide — walimiswõitluste aja-loos kurikuulus „Tammany Hall“ New Yorgis kaugele üle Ühisriikide piiride tut-tawaks on saanud, siis just selle mädanuse, korrupsiooni, wägiwalla ja muude mustuste pärast, mille abil see „käng“ (kamp) aastakümneid walimisi „tegi“ ja aastakümneid New Yorkis walitses — kõige suurema mustuse ja warguse, wägiwalla ja pettusega oma kambale peaaegu piiramatud wõimalusi luues rahwast niihästi otsekohe kui ka kaudselt rõõwida.

Kuid siiski on wahe New Yorki ja — Eesti ilmariigi wahel. Seal on ka peale selle weel määratud kurnamise, warguse, petmise, rahwa üdiimemise wõimalused, siin jääwad saagiahnitse-jad tihti hoopis lagedale, kui nad riik-lise kurnamise- ja wargusewõimaluse kaotawad. Ja pealeselle on siin kõik nii lõpmata pisikeses ulatuses, kõik nii kitsas, et pisemgi kitsendus kohe walusasti tundub. Sellest kõik need wastastikused kōrinārimised walimiste eel — juba ammu enne walimisi; selle-pärast wastaste mustamine ja sõnnikuga loopimine wahetpidamata kuude wiisi;

sellest kõiksuguse mustapesu wälja-rookimine ja muu sõnniku puudusel igasugune tõsiasjade wānamine ning sääsest elewandi tegemine.

See on omakohast põhjatu huwitaw ja iseloomustaw nende inimeste kohta, nende ausameelsuse, nende kõlblise kõrguse, nende inimwäärtuse kohta. Igas seesuguses walimiswõitluses tõm-matakse wastased sedawõrd maha, et neist ainult mustaw ja koledasti hai-sew kõlwatusehunik järele jääb. Peaks igale wāhegi korralikule inimesele ise-enesest juba wõimatu olema, ennast seesuguse inimesega kokkupuutumise-ga rüwetada ja roojastada, weel wāhem seesugustega koos ühiselt, käsikäes, üheltmõel koguni asju ajada. Aga ei midagi — järgmisel walitsuse kokku-seadmisel oldakse jälle wastastiku „au-mehed“, seatakse üheskoos walitsusi kokku, ollakse blokis, toetakse üksteist ja üteldakse juhtuwal korral igasugu meelitusi. See ei ole mitte ainult äär-miselt inetu, waid ka wõimatuseni alatu mäng, millega mitte ainult wali-jaid ei peteta, waid iseennast kõige nārusemas walguses paista lastakse. See pole ainult poliitiline, waid otse isikiline ja ühiskondline mädanus.

Seesugune meeletu janditamine, kus purujoobnud põhjakihtlaste wiisi kord wastastiku rusikaid ja pussnuge wālgu-tatakse, siis jälle kaelastiku wendlust juuakse, jälle sõimatakse, jälle suudel-dakse jne, see peab pikapeale waataja wastikuse tundega täitma. Ja kui kodanline ajakirjandus nüüd walusasti kaebab, et riiklusetunne kustunud ole-wat, et inimesi isamaalsus põrmugi enam waimustada ei suutwat, siis on kahtlemata selleks kaasa aidanud ka see sõgesikumäng parlamendis ja par-lamendi ümber, millest kõnelesime. Aga pärispõhjus see muidugi ei ole; peab siiski olema sügawamaid põhjusi, mis inimestelt on wõtnud usu tulewikku, mitte ainult majandusliselt, mitte ainult riikliselt, waid ka isikliselt. Peab olema sügawam põhjus, millest kõik need kriisid wälja kaswawad, mida praegu Eesti, mida terve kodanline ilm põeb ja mis ikka sügawamale tungib, ikka walusamalt ennast tunda annab. Ka „parlamendis“, kus kunagi seesuguseid

lahinguid pole löödud, selkombel wastamisi üksteisi alasti roogitud, üksteist kõige wiimaseks ühiskonna jäitiseks dokumenteeritud, nagu wiimase riigikogu wiimasel koosolekutejärgul.

Kodanlus tunnistab awalikult parlamendikriisi, kuid ainult järjekindlamad teewad seigemaid järeldusi, kuigi seisukohta otsekohe selgitada ei juleta. Ainult äärmine tagurlus ütleb awalikult wälja: parlamendikriis on kodanlise demokraatia kriis. Käesolew aja-järk kodanlises ilmas ei saa enam demokraatia abil walitseda. Parlament, mis demokraatlisel alusel tegutses ja omal ajal mitte ainult kohane waid otse tarwilik walitsemiseworm oli kodanlusele, on nüüd oma otstarwe kaotanud, ei suuda enam kapitalismi huwisid tarwilikul wiisil kaitsta. Peab otsima uusi worme, uusi abinõusid kapitalismi huwide kindlustamiseks riigis.

Kodanline demokraatia on pärit sellest ajast, mil kodanlus weel rewolutsiooniline oli, mil ta laiu kihtisid oma ümber koondas, neid enda järel wõitlusse wiies wana feodaalse korra wastu. See sündis „wendluse, wabaduse ja üheõigusluse“ hüüdsõnade lipu all. Wõitlus feodalismi wastu oli wõitlus eesõiguste kaotamiseks, kõigi kodanikkude üheõiguslisteks tegemise, nende „loodusliste õiguste“ teostamise ja kindlustamise eest. Riikliselt sündis see parlamendi näol, millest kodanikud wõisid walimiste teel osa wõtta, oma esitajaid sinna riigi kõrgema õigustega asutusse saata. Ja kui parlamendi kaudu mõni puurajuja-rätsep Abraham Lincoln Ühisriikide presidendiks pääses, kas polnud see siis näide täielikust demokraatiast, s. o. rahwawalitsusest.

Muidugi, sisuliselt oli seisukord teine: riigi poliitiline kord on ainult majanduslise sisu wäline koor, pealisehitus, nagu üteldakse, mille wundamendiks, aluspõhjaks on majandusline seisukord. Majandusliselt aga mingit üheõiguslust maksma ei pandud, siin jäi kapitalist kapitalistiks, tööline tööliseks; üks jäi kurnajaks, teine kurnatawaks; aga seda terawat klassilist sisu püüti wälise demokraatlise, ilma klassi-iseloomuta koo-rega kinni katta. Ja kui siis mõnel

ahjukütjal, ajalehepoisikesel, poepoisil oma eriliste omaduste tagajärjel, mis eriti wastasid kapitalistliste ilma nõuetele — kõigepealt armuta kurnamise ja südamea petmise ning warguse teel — „õnnestas“ mõneks Rockfelleriks wõi Morganiks tõusta, siis näidati nende peale terve ilma ees näpuga: waadake, Lincoln presidendiks, Morgan majanduse walitsejaks, mõlemad kõige waesematest kihtidest — kas see pole demokraatia 100 kraadi kange?!

Demokraatia sai ebajumalaks, sai pärisjumalaks ühiskonnas, kellele kõik ohwerdati, kellelt kodanlises korras samati õnne ja õnnistust oodati nagu halli habemega wanamehelt pilwe serwal — feodalismi ajal. Wahe oli ainult see, et halli habemega wanamehel maa peal oma esitajad olid, kelle kaudu ta inimesi õnnestas, ilma et need ise midagi selleks oleks suutnud kaasa aidata: „sa pead armust õndsaks saama, ei teod õndsaks sind ei tee“, nagu kirik õpetas; demokraatia aga ütles: demokraatlisel alusel on igaüks oma õnne sepp — waba wõistlus tähendab kõige täielikumad edasijõudmise ja õnnelikussaamise wõimalust. Et see kapitalistlise walmistamiswiisi juures ainult kurnamisewabadust tähendas, sellest waigiti tasa ja targu. Sest demokraatia tõeline sisu oli — kodanluse diktatuur. Oli kodanliseklassi piiramata walitsus. Kuid kes kõneles sellest.

Kodanline demokraatia oli sellepärast juba algusest peale kaksikolewus: poliitiline koor, majandusline sisu; poliitiline wäline, nimepidi üheõiguslus (seegi tihti õige puudulik — paljudes wanades demokraatlistes riikides on näit. naisterahwa walimisõigus tänapäewani äärmiselt kitsendatud, teisel on seda alles hilisemal ajal pisut laiendatud), majandusliselt tõeline kapitali diktatuur.

See kaksik-elu wõis loomulikult ainult niikaua kesta, kuni need, keda poliitilise demokraatiaga pimestati, et nad tõelist diktatuuri ei näeks, sellest kodanlise korra tõelisest olust aru ei saanud. Niikaua kui laiad hulgad demokraatias ainult eeskülge näewad, wõib tagakülg waikselt warjul seista ja warjul tegutseda: kodanluse wõimuwalitsus on kindlustatud. Sealsamas Ühisriikides, kus

kõige enam demokraatiast kisatakse, on parlament just kõige wäetim, sest kogu riigipoliitika tehakse Morganite ja Rockefellerite adwokaadikontorites. Kuid milleks peaksid need endid paljastama, kui hulgad weel demokraatiasse usuwad!

Agas kapitalistiline arenemine hoolitseb ise selle eest, et demokraatia hilbud rebeneksid ja ta tagakülg nähtawale tuleks. Kodanlised ühiskonnateadlased on sellest ammu aru saanud. Ameerika ühiskonnateadlane John Graham Brooks ütles juba ligi nelikümmend aastat tagasi: iga kaotatud streik teeb töölised küpseks sotsialismile. See on üldjoontes õige, kuid kahjuks mitte nii suurel ulatusel, muidu oleks kapitalistiline kord ammu juba uperkuuti löödud. Siiski, kui mitte küpseks sotsialismile, siis vähemalt lähemale kodanlise ühiskonna arusaamisele igatahes iga töölise wõitlus hulkasid wiib. Ja see lähenemine oleks kahtlemata märksa suurem olnud, kui kodanlus omale mitte abimehi poleks leidnud tööliste eneste ridadest. Ameerika rewolutsiooniline sotsialist Daniel De Leon nimetas neid õige tabawalt „kapitalistideklassi tööleitnantideks“, s.o. kapitalistideklassi leitnandid, juhid, kubjad, töölise ridades.

Meie tunneme neid nüüd lähemalt, teise nimega — sotsid. Kuid sisu jääb samaks, ainult et nüüdsed sotsid endid kapitalistide huwide kaitsmisel enam maskeerida, oma nägu warjata ei püüa, nagu De Leoni ajal, waid awalikult kapitalistide äriajamise parlamendis oma hooleks wõtawad, nagu hr. Rei seda Toompeal wõi Müller Berliinis tegi. Siin pole midagi enam salata: kodanlise riigi kodanlist poliitikat ei saa ometi sotsialistiliselt ajada; selle üle naeraks iga lapski. Tähendab: sotsid ajab kodanlise riigi kodanlises walitsuses muidugi .. kodanlist poliitikat.

Kuid sotsid leidsid siin oma äraandliku poliitika warjuks äraproowitud katte: demokraatia. See ebajumal pole oma mõju lõpulikult weel kaotanud. Ja seda kasutades seletasid ja seletawad sotsid: järjekindel demokraatia ongi — sotsialism. Tõepolest, wii rahwawalitsus lõpuni läbi, mis on see siis muud, kui — töörahwa walitsus, keda ju palju enam on kui kodanlust.

Sotsid soendasid siin wana kodanlise supi uuesti üles, panid talle sotsialismi sildi waagna külge ja — püüawad selle uue wiigilehe warjul kodanluse wägiwallawalitsust edasi hällitada.

Sel pettemängul on aga palju lühem iga kui kodanluse oma demokraatia hilbudel, sest esiteks on see pettus ikkagi liig õre, teiseks on töörahwa arusaamine nüüd sootuks teine, kui kodanlise demokraatia walitsuse ja iseäranis õitseajal, mil töölised selle demokraatia wilus isegi wahest isandate lauult raasukeksi said. Ja kolmandaks — ning see on peasi — läheb klassiwõitlus kapitalistilistel maadel otse silmanähtawalt terawamaks. See kisub aga igasugused pettuse-wiigilehed kodanluse ja nende kaitsjate sotside juudasenäo eest halastamata maha.

Kodanlus ei hakkaks rumalastpeast parlamendikriisi üle hädaldama, kui tal wõimalik oleks kas wõi sotside abigagi laiu töörahwahulke petta, ta teab, et sotsid walmis on teda hädast aitama, walmis on kodanlist korda kõige oma näruse ihu ja rämpase hingega kaitsma. Kaotada pole kodanlusel seejuures midagi, peale mõne raswase pajukikoha, mis waewatasuks sotsidele tuleb jätta. Kui aga siiski kriisist pasundatakse, siis on selge, et kodanlus ka sotside kaitses enam kuigi kõrgeks ei hinda. Ja mida seal hinnata ongi, kui sotsid endid mitte vähem pole kodanluse õuepenidena paljastanud, kui kodanlus ise end töörahwa timukatena. Weel enam: sotsid ei kaitsnud kodanluse huwisid mitte ainult neid parlamendirabas toetades, waid nad teewad kõik, mis nende jõud iganes suudab, et kodanlise demokraatia elutunnikest lühendada ja teed ning maad walmistada sellele, mis demokraatia asemele peab tulema, s.o. fashismile, kodanluse diktatuurale alasti kujul.

Just see asjaolu aga, et kodanlus isegi sotside äraandlikkuse abil demokraatiaga walitseda ei saa, näitab, et siin tegemist ei ole mitte ainult kodanlise demokraatia kriisiga, waid kodanluse wõimu kriisiga üldse. Kodanluse wõim, s.o. kapitalistilise walmistamisewiisi, walitsus oli tekkinud fedaalse autokraatia, üksikute isikute piiramata wõimu; ja majanduslise keskwalitsuse ning eestkostmise mõtte wastandina kui hulkade

walitsuse ja isikuwabaduse ning waba wõistluse kord. Ja sellena wõis ta seista ning edeneda. Nüüd on ta sisuliselt juba suurel määral enda wastaspoolsuseks muutunud — majanduses on monopolid wabawõistluse asemele astunud. See pidi ka walitsuses muutuse tooma ja toobki — demokraatia asemel fashismi näol. Aga see tähendab, et kapitalistline kord oma arenemises enda esialgse kaju wastandiks on muutunud ja seega oma lõpule läheneb. Selles on asi, selles on parlamentarismi, on kapitalistlike ühiskonna waimlike, ideoloogilise ja kõigi teiste kriiside ühine ühiskondline aluspõhi. Ja arusaadaw, et siin ükski näpitsemine parlamendi kallal, nagu seda Eestis kawatsetakse (presidendiamet suurema wõimuga, esinduse kitsendamine arwu ja wõimu poolest — mis kõik ainult enam wõi vähem awalikud sammud on kodanluse diktatuuri awaliku wormi, fashismi, poole), enam weel — ükski alasti fashism ei aita siin kodanluse kriisi parandada, sest see ei ole enam lihtne kriis, see on kodanlise korra, on kapitalistlike walmistusewiisi surmatõbi, mille wastu ei ole rohtu.

Küll wõib arstiteadus mõnikord surmawõitlust pikendada, ja see ülesanne on

fashismil kapitalistlike ühiskonnas. Sotside toetus on siin üks mõjuwamatest abinõudest. Sots Mihkel Martna oli, kes Eesti sotside wiimsel kongressil awalikult ütles: kodanlus on kukkumas, kokku warisemas; sotside osawõtmine walitsusest on mahalangewal kodanlusel käävalt kinniwõtmine, ta toetamine.

See on õige igas tähes. Aga sotside kongress ei teinud sellest järeldust, mida Martna soowis, waid otse überpöördukt: sotsid ei taha kodanluse kokkuwarisemist, sotsid kardawad sellele järgnewat proletariaadi diktatuurat, ja sellepärast otsustas sotside kongress, et see õige oli, kui sotsjuudased — kodanlust käävalt toetasid, et ta maha ei langeks.

Kuid see ei ole kodanluse surmatõwe parandamine, see on ainult pisike portsjon hapnikku, mida surewale sisse pumbatakse ja mis surmawõitlust ainult mõne tunnikese wõib pikendada, muud midagi. Ja just see asjalugu, et isegi sotside käävalt toetamine kodanluse parlamentarismi enam ei suuda kriisist päästa, näitab, et ka hapnik enam ei aita.

Parlamentarismi kriis on kodanluse wõimu, on kapitalistlike korra surmakriis.

H. P.

Sotsialismi ehitamise plaan

„Sotsialismi ainukeseks materjaalseks aluseks wõib olla suurmasinatööstus, mis ka põllumajanduse suudab ümber organiseerida.“

„Nõukogudewõim ja kogu maa elektrifitseerimine sinna juure — ongi kommunism. Lenin.“

Partei XVI konwerentsil wastu wõetud teesid Nõukogude Liidu rahwamajanduse arendamise wiieaasta plaani kohta on uueks werstapostiks sotsialismi ehitamise teel. Igatsorti sotside „teoreetikud“ ja kodanluse „teadusemehed“ on püüdnud alati tõendada, et Wenemaal langeb nõukogudewõim kokku, sest tal puuduwat majandusline ja kultuuriline alus. Kuid ei langenud ega mõtlegi kokku langeda esimene töörahwawõim, waid kokku on langenud kõik töörahwa waenlaste lootused ja ootused, ja langewad kokku ka edaspidi. Wiimasel ajal ise-

äraniis kõneldakse wäljamaa kodanlises ja sotslises ajakirjanduses nõukogude wõimu „lagunemisest“. On leitud uus worm ja uus „sisu“ sellele alalisele lagunemisteeooriale, mis selles seisab, et „enamlased õgiwad ise üksteise ära“. Trotski saadetud maalt wälja, sellele järgnewat warsti Buharin, Rökow ja lõpuks Stalin ise. Siis tulla nõukogude wõimu lõpp!

Kuid siin ei pane keegi seda loba täheleegi, waid igaüks töötab selleks, kuidas proletariaadi diktatuuri kindlustada ja lähemale jõuda oma lõppees-

märgile — sotsialismile. Rahwamajanduse arendamise wiie-aasta plaan on kõige parem wastus kõigile — mitte ainult waenlastele, waid ka kõhklewatele sõpradele —, mis tähendab nõukogudewõim ja plaanikindel majapidamine. Nõukogudekorra juures läheb kõik majandusline elu enne läbimõeldud ja läbikaalutud plaani järele. Arusaadaw, et see määratu suure paremuse annab kogu ehitustöös, wõrreldes kapitalistlise korraga, kus korralagedus walitseb. Allpool toome wiie-aasta plaanist iseloomustawad arwud, millest iga tööline ja talupoeg näeb, kuidas meil rahwamajandus areneb ja kuhu areneb. Rahwamajanduse arenemise wiie-aasta plaani põhiküsimuseks on proletariaadi osa kindlustamine rahwamajanduse juhtimises. Kõik need, kes armastawad proletariaadi mõju wähenemisest rääkida, saawad siit selge wastuse, mis meil proletariaadi mõju kaswamine tähendab ja missugusel kujul see sünnib, missuguseid kihte see proletariaadile lähemale toob. Sotsialismi ainukeseks aluseks on suurttööstus, mis ka põllumajanduse ümberkorraldamise uuele, sotsialistilisele alusele võimalikuks teeb. Wiie-aasta plaani põhitooniks on maa industrialiseerimise (tööstusemaaks muutmise) jätkamine ÜK(e)P. XV kongressi otsuste alusel. Esimesel wiiel aastal, s.o. 1923—24. a. kuni 1927—28. a. mahutati rahwamajandusse põhikapitali 26,5 miljardi rubla (sõjaeelse kursi järele), teise wiie aasta wältel, s.o. 1928—29. a. kuni 1932—33. a. aga mahutatakse sinna 64 ja pool miljardi rubla. Ligi kolm korda rohkem kui esimesel wiiel aastal. Et pilt weel selgem oleks, siis waatame lühidalt, kuidas kaswawad need summad üksikutel majandusaladel, ja missugune on seisukord Nõukogude Liidu rahwamajanduses wiie aasta pärast.

Kapitalide mahutamine üksikutesse tööstusharudesse:

	(miljardites sõjaeels. rublades)	
	1923—28. a.	1928/29.—32/33. a.
Tööstuse . . .	4,4	16,4
Põllumajadusse	15	23,2
Weoasjandusse	2,7	10
Elektrijaamade ehitamiseks .	0,9	3,1

Suurttööstuse ja põllumajanduse üldtoodang:

(miljardites sõjaeels. rbl.)

Tööstuse üldtoodang . . .	18,3	43,2
Põllumajanduse üldtoodang	16,6	25,8

Tööstuse üldtoodang ületab wiie aasta pärast sõjaeelse toodangu kolm korda, põllumajanduse üldtoodang — poolteist korda. Raudteedel kaswab wedu 88 miljardist¹ kilomeeter-tonnist wiie aasta jarel kuni 163 miljardi kilomeeter-tonnini. Elektriijaamade wõimsus kaswab wiie-aasta lõpuks 22 miljardi kilowatt-tunnini (nüüd 5 miljardi klw.-t.). Uute wabrikute ja sulatusahjude ehitus tõstab malmi walmistamise 3½ miljonist tonnist 10 miljoni tonnini 1932—33. a. Uute masinaehitamise-wabrikute ja -tehaste walmisamine wõimaldab masinaehitust tõsta 3½ korda, põllumajandusliste masinate (traktorite jne) ehitamist aga 4 korda. Keemiasaaduste arw (wäetisained jne) tõuseb 175 tuhandest tonnist 1927—28. a. 8 miljoni tonnini 1932—33. a.

Niisugused oleks üldised arwud rahwamajanduse arendamise wiie-aasta plaanist, mis tähtsamate majandusharude arenemise kiirust iseloomustawad. Kodanilisele ja sotslilisele majandusmehele wõiwad need arwud unistuseks paista, nagu unistus paistis olewat esimese wiie-aasta plaanis ülesseatud arwud. Kuid esimese wiie-aasta tagajärjed ületasid kawatsused, tõusid kõrgemale ettenähtud arwudest, sellepärast on praeguses plaanis ettenähtud arwud reaalsed, täiesti teostatawad.

Eelpooltoodud arwud tööstuse ja põllumajanduse toodangu kaswamise kohta näitawad selgesti maa industrialiseerimise edenemist. Aast-aastalt muutub Nõukoguderiik suurttööstuse maaks, linna suurttööstuse arenemine wiib ka põllumajanduse ümberehitamise teele — üksikmajapidamisest suurmajapidamisele. Sotsialismi alused kindlunewad, sotsialistilise ühiskonna wundamendi ehitamisest on üle jõutud ja juba seinte ehitamisele asutud.

Kuid mitte ainult seda ei ütle meile rahwamajanduse arenemise wiie-aasta

¹ Esimesed arwud tähendawad igalpool 1927/28. majandusaasta tasapinda, wiimased — 1932/33. a. tp.

plaan. Sealt näeme ka seda, kuidas kasvab proletariaadi ja ta liitlase — kehvikute ja kesktalupoegade — tähtsus sotsialistlikes ehitustöös, kuidas ehitustöö protsessis ikka tugewamaks läheb liit töölisklassi ja talurahwa põhikihi wahel. Sotsialistiline linn ei lähe maale mitte kui kurnaja, nagu kapitalistiline linn kapit. maadel, waid kui abimees, toetaja ja uuele teele juhtija.

Waatame lühidalt sotsialistlike olluste kaswu (nagu meie nimetame rahwamajanduse sotsialistlist ehk riiklist osa tööstuses, kaubanduses jne.), mis wiieaasta pärast hoopis teistsuguse ilme wõtab, kui praegu.

1927/28. a. 1932/33. a.
(protsendites aasta lõpuks)

Riikline ja koopera-	52,7	68,9
tiivne osa		
Erakapitalistiline osa	47,3	31,1

Ühe sellega muutub ka sotsialistlike osa toodangu erikaal kogu rahwamajanduse üldtoodangus. 1928. majandusaasta lõpuks oli ühiskondlustatud tööstuse toodang 80% tööstuse üldtoodangust, kuna 1932—33. a. sotsialistlike tööstuse toodang 92% tööstuse üldtoodangust wälja teeb, see tähendab, ainult 8% annab eratööstus. Pahem on lugu põllumajanduses. Sotsialistlike osa (kollektiivsed majapidamised, nõukogumõisad jne) andis 1928. majandusaasta lõpuks ainult 2% üldtoodangust, wiie aasta pärast kasvab see kaheksa korda, s.o. annab 16% põllumajanduse üldtoodangust. Kuid palju parem on selle eest seisukord jälle kaubaringkäigus. Wäikemüügist seisab riiklike kaubawahetuse-organisatsioonide käes 75% kogu ringkäigust, kuna 1932—33. a. see arw 91% tõuseb, see tähendab — ainult 9% kauba ringkäigust jääb veel erakaupluste kätte. Wäikemüügi alal on töörahwariik seisukorra peremees. Eriti suur pööre sünnib põllumajanduses. Sotsialistlike sektor kasvab seal kaheksa korda. 1932—33. a. lõpuks ulatab ühiskondlustatud suurmajapidamise pindala põllumajanduses 27 miljoni hektarini, mis teeb wälja 18% üldisest külwipinnast. See kindlustab riigile 16 protsenti kogu põllumajanduse saagist ja annab 43 protsenti kogu turuleminewast terawiljast. Üldse annawad uued nõukogumõisad, kollek-

tiivsed majapidamised jne. riigile wiie aasta pärast 400 miljoni puuda müügi-terawilja. Mis tähendus sellel kogu riiklikes elus on, wõib sellest järeldada, et umbes niisuguse hulga terawilja tarwitawad tööstuseraioonid ja tööstuselinnad, sõjawägi ja teised majandusharud, mille leiwaga warustamine riiklike asutuste käes on. Riik saab sellega wõimsa abinõu ainete jaotust sise- maal ja wäljawedu riiklike rahatagawarade suurendamiseks plaanikindlalt korraldada. Niisuguse seisukorra juures ei ole sotsialistlikele ehitustööle mitte enam 25 miljoni üksikmajapidamist otuseandjad, millest linnade wiljaga warustamine oleneb. Kuid suurmajapidamised on pealeselle veel wõimsateks tööriistadeks kogu põllumajanduse ümberkorraldamises uutel tehnilistel alustel. Juba nüüd saadawad suured nõukogumajapidamised oma traktorid külwi eel talupoegade põldusid kündma, andes praktilist abi ja näidates, mis tähtsus on tehnikal põllumajanduses. Wiie aasta pärast on põllumajanduses üldse tarwitusel kuni 200 tuhat traktorit (praegu umbes 40 tuhat), mis sõna tõsisest mõttest endise küla ümber pööravad.

Järgmine wõimas sotsialistlike ümberkorraldamise pöörkang on ühistegewus (kooperatsioon). Kooperatiivide käes oli 1927—28. a. wäikemüügi ringkäigust 60,2%, wiie aasta pärast on aga 78,9%. Põllumajanduslikes kooperatiivides oli 1928. a. 9,5 miljoni liiget (37,5% kõigist majapidamisest), 1933. a. on 23,58 miljoni, mis teeb wälja 85% kõigist majapidamisest.

Sellest näeme, milles awaldub proletariaadi kindlunemine wiie aasta pärast. Sotsialistlike olluste kasw nii linnas kui maal teeb määratu suure huppe ülespoole, loob suurtööstuse ja suurte nõukogumõisate näol kindla aluse kogu majanduse ümberkorraldamiseks. Nõukoguwalitsus on teel selle ülesande täitmisele, millest Lenin veel nõukoguwõimu esimestel aastatel kui kaugest ja kauasest ülesandest rääkis: „Wäikepõlluharija ümbertöötamine, kogu tema hingeelu ja harjumuste ümbertöötamine on mitme inimpõlwe töö. Seda küsimust wäikepõllumehe suhtes otsustada, kogu ta hingeelu terwendada wõib ainult ma-

terjaalne alus, tehnika, traktorite ja masinate tarvitamine põllutöös hulgalises ulatuses, elektrifitseerimine hulgalises ulatuses. See on, mis väikepõllupidamise põhjalikult ja lõpmata kiiresti ümber teeks.“

Aast-aastalt luuakse neid materjaalseid aluseid, millest Lenin kui tähtsamast terwendamise abinõust ja alusest rääkis. Laialised talurahwahulgad on huwitatud suurtööstuse arenemisest ja põllumajanduse tehnika kõrgemale järjele tõstmisest.

Missugune on wiie aasta lõpul töörahwa, eestkätt töölisteklassi seisukord? Esiteks kaswab rahvusline (rahwa üldine) sissetulek 24,4 miljardist rublast 49,7 miljardi rublani 1933. a. See tähendab üle 100% tõusu, mis on 12 korda suurem rahvuslise sissetuleku kaswust enne rewolutsiooni ja kiirem igast kapitalistilise maa arenemisest. Teiseks kaswab töölisteklassi arwuline koosseis wiie aastaga 34 protsenti, tööliste reaalne töötasu kuni 70%. Kolmandaks väheneb külas olewate „wabade käte“ arw wiieaasta lõpuks 8½ miljonist 2,6 miljonini. Oma majanduslise olukorra poolest seisab Nõukogude Liidu tööline 1933. aastal kõrgemal Berliini ja Pariisi töölistest ja on ühe kõrgusel Londoni töölisega. Kuid oma kultuurilise nõudmiste rahuldamise poolest seisab Nõukogude Liidu töörahwas kõigi maade töölistest kõige ees.

Niisugune on lühidalt, mõne reaga öeldud, Nõukogude Liidu majanduslise ehitustöö wiie-aasta plaan. See on tõesti sotsialismi ehitamise plaan. Igaüks näeb, et selle ehitustöö järel määratu suurendused sünniwad Nõukogude Liidu töörahwa elus ja kogu majanduses. Esimene kord maailma ajaloos astub majanduslisse elusse teadusliselt põhjendatud plaan, korralageduse asemele plaanikindel korraldus, ettenähtud, läbikaalutud töökawa. Kui 1918. aastal rahwuswahelised sotsid ehk selleaegsed wähemlased enamlasi wõimu „wägiwaldses“ wõtmises süüdistasid ja sotsialismi teostamiseks Wenemaal ei majanduslisi ega kultuurilisi eeltingimisi ei leidnud, siis wastas Lenin neile: „Kui sotsialismi loomiseks tarwis on

teatud kultuuri-tasapinda (kuigi keegi ütelda ei tea, missugune see kultuuri-tasapind on), miks meie ei wõi siis esiti sellest algada, et rewolutsioonilisel teel selle teatud tasapinna jaoks eeldused kätte wõita, siis aga tööliste ja talurahwa wõimu ja nõukogudekorra alusel teistele rahwastele järele ruttama hakata.“

Esimese wiie-aasta ehitustöö lõpetamine ja uue wiieaasta ehitustöö plaan tõendawad kõige selgemini kui õige oli Lenini seisukoht. Nõukogude proletariaat läks oma suure juhi poolt kättenäidatud teed mööda, ta wõitis omale „eeldused“ kultuuri-tasapinna tõstmiseks ja hakkas siis tööliste ning talurahwa wõimu ja nõukogudekorra alusel teistele rahwastele järele ruttama. Ja paljuiski asjus on ta neist juba ette jõudnud, sellepärast ei seisa nüüd enam töörahwa ees kõrgelarenenud kapitalistilistele maa-tele nii kultuuriliselt kui ka tehniliselt järelejõudmise, waid neist ettejõudmise ülesanne. Wiie-aasta plaanist näeme, et see unistus ei ole, waid täiesti reaalne wõimalus. Selles seisab Nõukogudewalitsuse majanduspoliitika nurgakiwi.

Kuid töörahwa waenlased ütlewad: „Plaan ja plaan, aga omal on leiwapuudus, sabad riidekauba ja teiste esimese tähtsusega tarbeainete muretsemises.“ Meie ei räägi siin majanduslistest raskustest, meie räägime ainult uuest plaanikindlast töökawast, mis, arusaadawalt, ka rõhuwa osa raskustest lahendab. Kuid igaüks näeb, et raskused N. Liidus ei ole mitte kriisi raskused, waid kaswu raskused. Kaswame nii kiiresti, et ei jõua kõiki üleskerkiwaid nõudmisi rahuldada. Nõukogude Liitu on üksteistkümmed aastat kõige pöörasemalt mõnitatud, igat ta ette wõtet ja kawatsust naeruwääriliseks tehtud. See kestab niikaua, kui püsib kodanline ilm. Mitte kodanluse ja sotside mõnitamine ei wõi huwitada töörahwast, waid see, kuidas töörahwas Liidus sotsialismi ehitab. Iga uus wabrik, iga kilomeeter uut raudteed, iga traktori-kollonne Nõukogude Liidus on rahwuswahelise töörahwa wõit.

O. R.

Mis annab Eesti kaubaleping Nõutogude Liiduga?

Mis andis Eesti kauba-
lepingust arahoidmine?

Orientatsioon Väände või Idasse otsus-
tab ka Eesti majanduse arenemise ja tu-
lewiku. Väände-orientatsioon (loe: imperia-
lismi, eeskätt Inglismaa lüa otjas jooks-
mine) tähendab Eesti agraarmaats jätta
ja kogu rahvamajanduse arenemist olene-
vaks teha põllumajandusest, s.o. põllu-
majanduses näha rahvamajanduse alust,
mis tehnikat ajajärgust tagasihüppamist tä-
hendab. Ilaldusaastad, maailma turu-
hindade kõikumised on siis majanduse for-
raldajad. Sellest ongi tingitud Eesti
majanduse tagurpidimine, kriisid, laenude
tegemine mitte kriiside lahendamiseks, vaid
paremal juhtumisel kriiside ajutiseks lahenda-
miseks.

Ida-orientatsioon, s.o. lähemate majan-
dusliste sidemete loomine Nõutogude Li-
iduga tähendab eeskätt Eesti tööstuse üles-
ehitamist, kiiret majanduslist tõusu ja are-
nemise kiiremat käitu nii tööstuses kui
põllumajanduses.

Kuni 1924. a., mis oli tolleaegse suure
kriisi mürdlaine, mõis veel velda, et üffi-
tutes kodanlikes kihides teatud kahewahel-
olek walitjes, kuhu silmad pöörata. Diplo-
maatlike wahelkordade katkestamine Inglis-
maa poolt Nõutogude Liiduga tähendas
ka Eesti kodanlusele ja sotsiaaljuudastele
„lõpuliiku kurssi“ wõtmist Inglismaa poole
ja truualamlise teitõerana Poola kindral-
staabi juhtimisel Nõutogude wastasesse
wäerinda astumist.

„Väände-orientatsiooniga“ on Eesti kogu
oma eluaja „püsinud“ ja — kiratsenud,
niiud oleks aeg kokkuvõtteid teha. Kõige
paremat keelt räägitwad sellest järgmised
tõsiasiad:

1. Enneolemata ja kohutaw töötatõv-
liste arv Eestis, mis isegi ametlikkude
teadete järele 1929. a. algul ulatas üle
8000. Soisid ütlewad, et töötatõvliste
arv ulatab üle 50 tuhande.

2. Eestis sagenewad iga kuuga enese-
tapmised, keelmitsest langeb iga kuu peale
wähemalt 25 enesetapmiskatset.

3. Eestis pole enam loomulikku rahwa-
arwu juurekaswu. Iga aastaga wäheneb
sündimiste ja suureneb suremiste arv.

Juba 1926. a. furi Eestis rohkem kui
sündis. 1927. a. oli suremiste ülekaal
weelgi suurem. Jaanuaris 1929. a. sündis
kõigis linnades kokku 257, furi aga 386
inimest („Eesti St.“, weebbruar 1929. a.).
Tähendab, praegune majanduspoliitika, eest-
kätt „väände-orientatsioon“, wõib Eesti rahwa,
eriti aga töörahwat, wäljasuremisele. Ei
ole ime, kui teadusmehed Eestis paremat
meelelahutust ei leia, kui wälja arvata,
mitu aastakümnet selleks tarmis on, kui
Eesti rahwast enam maakeral pole. Rahwa
wäljasuremise põhjus, nagu seda ettewaat-
likult on sunnitud isegi ametlik „Eesti
Statistika“ tunnistama (lht. 100, № 75),
seisab selles, et „elumatumus on Eestis
madalam paljude maade omast. Kuid suh-
teliselt weelgi wähemad on palgaliste taju-
normid, mille tõttu reaalteenistuse tasapind
üldiselt madal“.

4. Eesti wäliskaubanduse tafakaal, mis
paar aastat suurte ohwite ja pingutamiste
mõjul oli aktiivne, näitas 1928. a. 4,2
miljoni krooni passiiwsust. Esimejed paar
kuud 1929. a. andsid aga juba 4 miljoni
krooni passiiwsust, mille üle kodanlised
lehed ise kirjutawad, et „see näitas meile
kurba kokkuvõtet“. Muudugi on see wäga
„kurb pilt ja kurb kokkuvõte“, mille juured
peituwad selles pimedas umbsoolika poliiti-
kas, mida kodanlus kogu aeg ajab.

5. Wiimastel aastatel on märgata põllu-
majanduse üldtoodangu langemist, eriti
terawilja kaswatamises, mis juurel mää-
ral farjakaswatamist takistab ja kulufats
teeb.

6. Päewakorras seisab kõige suurema
tehase — Wene — Balti — haamri alla
saatmine, mis kõigi andmete järele juba
otfustatud on. See tähendab tehaste wana-
rauats mahamüümist.

7. Sõidu- ja kaubarongid sõidawad
30% ja rohkem protsendi wõrd tühjalt.

Jatkub nendestki tõsiasiadest, et ütelda:
Eesti majandusline arenemine lähneb täiel
aurul tagurpidi ja läheneb üldisele kriisile
— kokkulangemisele.

Huwitaw, et isegi niifuguses ametlikus
kuutirjas, nagu „Eesti Statistika“ —
№ 75 (2) — tehakse järgmine kokkuvõte
majanduse arengust: „Eesti majandusline

areng möödnud aastakümnel ei peaks põhjustama seda massiliselt (meie sõrendus — N. S.) avalduvat rõhutus-tunnet, mis Eesti siheelus viimasel aastatel üsna teravalt märgatav." Niiw-selt katsub artikli autor seda sellega seleta, et „siin on tegemist peamiselt rahva nõudlikkuse ebaoproportsionaalse suurenemisega, mille rahulduseks majanduslik arenemise tempo liig aeglane“.

Niiugune tagurpidikäimise põhjustamine võib ainult pimedaid rahuldada, kuid tööraha eest ei saa seda warjata, et ta (tööraha) alatoitluse all wälja sureb, et kohutaw fakt — sündimiste arwu langemine — on üldise majanduslike wiletsuse tundemärk ja tagajärg, et Eestis rohkem sөөb ja „nõudlik“ sөөgi wastu on ainult tõusit.

Mis annaks Eesti kaubaleping Nõukogude Liiduga?

Lühidalt kokkuvõttes annaks kaubaleping tööd ja elamiswõimalust Eesti töörahwale. Praktiliselt oleks kaubalepingu kõige esimesed tuntawamad tagajärjed:

1. Wäliskaubanduse suurenemine mõlemate riikide wahel.

2. Transiitkaupade wõ suurenemine, mis tõstaks raudteede sisetulekut, wõimaldaks sadamate ümberhitamist ja üldise tööd-wõimaluste suurenemist sadamas.

3. Tööstuse arendamiseks puuduwa töörekaine saamine Nõukogude Liidust, eeskätt puumaterjaliga warustamine, mis piiri paneks wiimase metsatuka maharaiumisele, mis äärmiselt kahjulik ja lubamatu on põllumajanduse huwide seisukohalt.

4. Tellimiste muretsimine Nõukogude Liidust Eesti wabrikutele ja tehastele, mis kergendab Eestis maa industrialiseerimist.

5. Öppinud põllutöölistele ja teadlastele ning kogu haritlastonnale (telle „ülewalmistus“ Eestis tuntaw on, sest „üli-kooli haridusega mehed on maal sulasteks ja karjasteks“) tööd-wõimaluste loomine nii Eestis kui ka Nõukogude Liidus, arwetatades suurte nõukogumajapidamiste ehk nnterawiljawabrikute asutamiseega Nõukogude Liidus.

Wõne-aastane „söbralik“ majandusline ja poliitiline koostöötamine Eesti ning

Nõukogude Liidu wahel wõimaldaks päewakorda panna juba suuremaid probleeme, millestest muuseas oleks nimetada Narwa kose weejõu kasutamine ühes Nõukogude Liiduga, mis oleks ühthlasi edaspidiseks aluseks Eesti-maa laiaulatuslisele elektrifitseerimisele ja industrialiseerimisele.

Mis „teeb“ Eesti walitsus kaubalepingu sõlmimiseks Nõukogude Liiduga?

Kaubalepingu sõlmimine kahhe naaberriigi wahel ja veel enam selle lepingu edaspidine realiseerimine nõuab eeskätt wõltsimata söbralist rahuwahetorda selle kahhe riigi wahel. Mis teeb aga Eesti walitsus, olgu selle eesotsas „sotsialist“ Rei wõi fashijit Teemant?

Ta pooldab äärmist Nõukogude Liidu waenulist poliitikat. Nõukogude walitsuse igat sammu, Wäli riikidega rahuwahetordi kindlustada, püüab Eesti kodanlus ühes sotsidiega nurja ajada. Näitaks kas wõi mõni fakt wiimase aja sündmustest: a) äärmine ja warjamatu waenulikkus ning otsekohene surweawaldamine ajakirjanduse laudu ja diplomaatlisel teel Läti walitsuse peale, et see mitte kaubalepingut Nõukogude Liiduga ei sõlmits; b) kindral Laidoneri „külastäit“ Poolasse, ta „südamlik“ wastuwõtmine kõrgemate sõjawäelaste (Pilsudski jt.) poolt, Laidoneri deklarereerimine, et Eesti ja Poola ühiste, katkestamata sidemetega seotud; d) sama kindral Laidoneri poliitikat „eemaldumine“ sõimuwalin-guga riigikogu aadressil, mõista andes, et Eestis lähemal ajal oodata on fashijistlik riigipöwret. Meid ei huwita siin müdugi see, et Laidoneri wäljaastumine ja Poolas esinemine oli tingitud Pilsudskilt saadud „käsi-rahast“, waid see, et kogu Eesti ajakirjandus seda heatskiitwalt wastu wõttis.

Tuletame meele weel awalikku „lahingut“ nn. teeltesegaduses, s.o. kas Eestis peab sünduskitsus wõdraks keeleks olema Inglise, Saksa wõi Wene keel. Kõik mõjuwamad ringkonnad pooldasiw Inglise keelt, põhjendades seda — „orientatsiooni“ küsimusega (sama Laidoner).

Ka ei wõi filmapaari wahela jääda strateegiliste raudteede ehitamine, mille idelise eesmärgi juures koolipoiski ei kahtle, ja see on — wõitlus Nõukogude Liidu wastu. Ka ei ole tühine asi Inglismaa huwitus

saarte vastu, kuhu tahetakse luua Inglise imperialismi sõjalist baasi, kust samuti raudtee siisemaale ehitatakse (Wirisu haru).

Need ütsitud faktid, mille arvu võits lõpmata suurendada, on tingitud Eesti kodanluse üldise poliitika, millele omane on „lääne-orientatsioon“. Eesti on sulajeks, mustatöömeheks Inglismaa ja ta käsitu Poolamaa õnnelikkimises. See õnnelikkimine on sihitud Nõukogude Liidu vastu. See on ka Eesti valitsuse ja „orientatsiooni“ peasisu, sest ainult sõjats Nõukogude Liidu vastu anti Eestiile Rahvasteliidu „vastutusel“ Inglise rahameestelt üle miljoni-naelaline laen.

Loonulitult tõusevad need küsimused Nõukogude Liidu ette ja suunivad teda võimalikult ettevaatlikult tegutsema ja Eestiile teatud kindlustust ootama, enne kui tõeliselt juttu ajada kaubalepingu sõlmimisest. Eesti valitsuse praegune poliitika

ei kindlusta või ei anna seda kindlustust, et kõik see ka ju, mis annaks kaubalepingu Eesti, ei saaks tarvitatud sõjaliseks ettevalmistuseks Nõukogude Liidu enda vastu.

Eesti valitsuse kohus on tegelikult näidata, kas mõtleb ta tõesti oma Nõukogude Liidu vastast poliitikat muuta, vastasel juhutamisel jäävad kõned kaubalepingu sõlmimisele „valmisolekusi“ Eesti valitsuse poolt ainult tõbrahwa petmiseks.

Majanduslike elu tagurpidimine, rahwa väljajuremine, sõjaväetulude kaswamine ja majanduslike tulude vähendamine — need küsimused nõuavad Eesti valitsuselt kiiret wastust.

Kõik laseb oletada, et Eesti kodanline ja sõtsline valitsus neid küsimusi on võimatu lahendada. Džuse teeb ja keerdsõlmed lahendab Eesti tõbrahwas. A. S.

Parlamendiwalimised Inglismaal

Maikuu algul walib „wana parlamendimaa“ — Inglismaa — omale uue parlamendi. 1924. a. walimised wiisid wanameelsete partei, s.o. sõjaka Inglise suurkodanluse võimu juure. Muidugi oli ta ka ennegi võimul, kuid siis sai ta omale parlamendis suure enamuse, nii et ta üksinda, ilma teiste erakondadega ministritoolisid jagamata walitsuse kokku wõis seada.

Mis oli siis see nõiakepp, mis wanameelsed wõimule tõi pärast seda kui wõimu juures oli olnud tõerakond Macdonaldiga eesotsas? Siin mõjus muidugi kaasa see kahepaikne ja äraandlik poliitika, mida ajas Macdonaldi walitsus. See tõukas wäikekodanlised hulgad ja ka osa töölisi wanameelsete kaissu. Teiseks tõukeks oli kurikuulus „Sinowjewi kiri“, mille wanameelsed walimiste eel lendu lasksid. „Hirmus wandeseits! Kominterni agendid walmistavad Inglismaal ette sõjariistus ülestõusu. Inglismaa on hädaohus. Ainult kõwapealised wanameelsed wõiwad teda päästa... Inglismaa päästmise nimel peab iga mees ja naine hääletama wanameelse walitsuse poolt,“ karjusid wanameelsete lehed ja mehed walimiste eel.

Ja wäikekodanline hallelanik ajas silmad jõlli ja hääletas wanameelsete poolt, sest kommunismi tont kardab ta rohkem kui midagi muud.

Nüüd, mil 1924. a. walimistest wiis aastat mööda saab ja mil uued walimised ukse ees seisawad, juhtus korraga nii, et kogu ilmale selge on, mida kujutas endast „Sinowjewi kiri“. Hiljuti wangistati Berliinis salkkond Wene pagulasi, kes järjekindlalt walepaberisi walmistas, mis tõendamata pidid kuidas „neetud Komintern ja Wene enamlased“ ilmast ilma püüawad ülestõususeid korraldada küll Hiinas, küll Indias ja mujal, kuidas nende agendid igalpool liiguwad ja nõndanimetatud „tsiwiliseeritud ilma“ õhku püüawad lasta. Ka Sinowjewi kiri oli selle kamba töö, mida oli tehtud kõwapealiste tellimise peale.

Wanameelsed hakkasid kohe oma programmi teostama. See programm oli sõjaka imperialismi programm ja esimeses järjekorras Nõukogude Liidule pealetungimise programm. Baldwini kabinet korraldas rõõwkallaletungimise „Arkosele“, katkestas diplomaatilised wahekorrad Nõukogude Liiduga ja löi kogu oma olemasolemise aja jooksul

igasuguseid kombinatsioone, mille eesmärgiks oli Nõukogude Liidu ümber raudset rõngast luua temale kallaletungimiseks.

Kuid igal ajal on kaks otsa. Nüüd, mil Baldwin'i wanameelne kabinett ligi 5 aastat võimu juures on püsinud, on tema poliitika tagajärjed selgesti näha. Selge on nüüd vähemalt üks asi: nõukogudewastased waledokumendid, mille abil see kabinett võimule pääses, ei ole nüüd enam hinnas nimelt sellepärast, et kogu nõukoguwastane poliitika enam hinnas ei ole. Selle poliitika tagajärjed on ennast liig walusalt tunda annud mitte ainult üksi Inglise töötawatele hulkadele ja wäikekodanlusele, waid ka suurkodanlusele enesele.

Inglismaa majandus, mis ikkagi weel sõjaeelsele tasapinnale pole tõusnud, mis ikkagi sügawat kriisi põeb, ei wõinud wanameelsete nõukogudewaenulise poliitika läbi mitte wõita. Wanameelsete rõwkkallaletungimine „Arkosele“ ja Nõukogude-Liiduga wahekordade katkestamine on Inglise wäliskaubandusele määratud kahju toonud. Reaalselt wäljenduwad need järgmistes arwudes: 1925-26. a. wedas Inglismaa Nõukogude-Liitu 20,2 milj. naelsterlingi eest kaupasid, 1927-28. a. aga kõigest 5,8 milj. naelst. eest, s.o. peaaegu 5 korda vähem. Ja seda sellel ajal, kui Inglise tööstus ikka enam ja enam kannatab turgude puuduse all, kui wõistlus ilmaturul ikka terawamaks muutub, kui Ameerika kapital Inglise oma ühest seisukohast teise järel wälja surub, kui isegi Saksa kapital Inglismaa wastu wõistlusele asub.

Loomulik on, et niisugune olukord laiasid töötawaid hulkasid kaugeltki walitsuse wastu sõbralikuks ei tee. Tõupuudus on Inglismaal kröoniliseks nähtuseks saanud. Ligi 2.000.000 töötähtsust, kes wõrratu wiletsates tingimistes wirelewad. Kuid ka nende tööliliste olukord, kes weel tööl on, muutub kapitalistliku ratsionaliseerimise tagajärjel järjesti halwemaks (1927. a. alandati 1.573.000 töölisel tööpalka, 1928. a. — 1.400.000 töölisel). Mõõdas on need „kuldsed ajad“, mil Inglise imperialism asumaade kurnamise kulul oma maa töölilistele, eriti nende koorekihile, kwalifitseeritud töölilistele kõrgemat palka

maksis ja seega neid paendluse kaissu tõukas. Nüüd peab Inglise imperialism, kui ta weel ikka „ilmawalitseja“ tahab olla (aga missugune imperialism seda ei taha?), oma töölilistelt samuti wiimase mahla wälja imema, et wõistlusewõimuline olla ilmaturul, kõigepealt ookeanitaguse Ameerika imperialismi wastu. Sellest ka tööpalka vähendamine, tööpäewa pikendamine ja intensiivsuse tõstmine, mida Inglise kapitalistid sotsiaaldemokraatide õnnistusel ja igapidisel toetusel palawikuliselt läbi wiiwad. See tõukab Inglise töölisi ikka enam ja enam klassiwõitluse teele.

Meie nägime wanameelsete wõimulolemise ajal Inglismaal niisuguseid suuri töö ja kapitali wahelisi lahinguid, nagu seda oli üldstreik ja sötetööliliste kangelaslik streik 1926. a. Inglise sotsiaalimperialistid sahkerdasid küll need streigid maha, kuid suureks õpetunniks ja tulewaste wõitluste eelproowiks olid nad ikkagi.

Ehk wõtame wälispoliitilise olukorra. Meie nimetasime juba, et diplomaatliste wahekordade katkestamine Nõukogude-Liiduga mitte üksi tööliliste hulkasid ja wäikekodanlust wanameelsete wastu waenulikuks ei teinud, waid osalt ka suurkodanluse, kelle hulgast ikka enam ja enam hääled hakkawad kostma, mis wahekordade jaluleseadmist Nõukogude-Liiduga nõuawad. Selle tõenduseks on Inglise töösturite saatkonna Nõukogude-Liidus käimine. See saatkond märkis oma awalikus teadaandes, et selleks, et Inglismaa ja Nõukogude-Liitu wahel normaalseid kaubanduslisi wahekordasid luua, on waja jalule seada diplomaatiline wahekord, mille kõwapealiste walitsus katkestas. Isegi kõwapealised ise on sunnitud seda tunnistama. Teiselt poolt pole laiad töötawad hulgad Inglismaal rahul ka teiste sammudega wälispoliitika alal. Palawikuline ettewalmistus sõjaks, Inglise-Ameerika wahekordade terawnemine, Inglise-Prantsuse mereleping ja muud niisugused „pärlid“ kutsusid esile terawa rahulolematuse hulkades. Riigi sisemised wastuolud muutuwad samuti terawamaks. Dominioonid ei ole ammugi rahul sellega, et neid Inglise-Ameerika wastuolude keerisesse kistakse. Mõned

neist (näit. Kaanada) on majandusliselt Ameerikale palju lähemal kui Inglismaale.

Nii võime praegu mitmesuguste tundemärkide järele ettekuulutada wanameelsete partei lüüasaamist eelseiswatel walimistel. Seda aimawad ka wanameelsed ise. „Arkose“ kallaletungimise juhataja ja wanameelsete kabineti sise-minister Joynson-Hicks kuulutab oma parteile ette kõige kurwemaid wäljawaateid. Tema arwates kaotawad wanameelsed walimistel 50 mandaati. Teine kõwapealine Harvyn waatab weel kurwemate prillide läbi tulewikku ja kuulutab ette 150 mandaadi kaotust. Wiimane ettekuulutus näib tõenäolisem olewat, sest juba terve rida osalisi ja kohalisi ümberwalimisi, mis Inglismaal tänawu aasta läbi wiidi, andsid wanameelsetele 78 tuh. häälelise wähemuse, 93 tuh. tööerakonnale ja 58 tuh. wabameelsetele antud hääle wastu.

Kas on siis wanameelsed oma poliitika lüüasaamisest midagi õppinud, kas on nad sellest, et walepaberite kurss langenud on, wastawa järelduse teinud ja nendega „opereerimise“ „kõrwale“ jätnud?

Ei sugugi mitte. Nüüd, walimiste eel lasewad nad uuesti haisupommisid õhku, et nendega õnne katsuda. „Morning Post“ awaldas alles hiljuti Inglise kommunistilise partei „täidesaatwa osakonna“ kirja, milles terve rida asju ette tuuakse, mis tõendama peawad, et Inglise kommunistiline partei „Moskwa juhtnõõride“ järele talitades Inglise imperialismil „jalad alt ära lööb“. Kiri on nii oskamatult kokku seatud, et igale wähegi asjatundlikule inimesele selge on, et see kõwapealiste wabritseeritud on. Teine niisugune „jalustrabaw nummer“ oli pommiwiskamine India seadusandwasse kogusse. Pommiwiskamist aeti kommunistide süüks, kuid enam kui selge on, et see prowokaatorite töö oli. Seda märkisid ära ka mitmed Inglise oma lehed. Selle prowokatsiooniga tahtsid Inglise imperialistid kätte saada kahte asja. Üheltpoolt pidi see hirmutama India kodanlust ja teda kiirustama kommunistidewastase seaduse wastuwõtmisel. Teiseltpoolt pidi aga see mõjuma Inglise wäikekodanlise wa-

lija peale, et: „waadake, India on hädaohus. Hääletage wanameelsete poolt, küll need juba „punase tondi“ häwitawad!“ Kuid kõwapealiste lootus on asjata. See wõte on nüüd oma mõju juba kaotanud. Inglise töölised ja ka wäikekodanlus ei lase ennast enam nii kergesti petta. Liig walusasti on ennast tundaannud kõwapealiste nõukogudewaenuline poliitika.

Kuid ekslik oleks arwata, et Inglise tööerakond, kes ennast sõnades kõwapealiste wastu seab ja nüüd walimiste eel töölistele magusläägeid lubadusi annab, Inglise imperialismi poliitikasse mingisuguseid muudatusi tooks. Ei, Macdonald ja kompanii on oma poliitika küllalt näitanud, et nad kõige raskematel silmapilkudel kõige paremad imperialismi toed ja truud abimehed on. See, et nad ühe trumbina ette toowad Nõukogude-Liiduga wahekordade jaluleseadmise, ei ole mitte kapitalismi wastane samm, waid kapitalismile kaasaaitamine. Meie nägime juba, et Inglise kapitalistid ise sellest huwitatud on ja seda nõuawad. Käesolewal juhtumisel on tööliserakond ainult kapitalistide nõudmise läbiwlija. Tööerakonna sõbrad — wabameelsed — iseloomustawad teda oma häälekandjas „Manchester Guardian“ järgmiselt: „Tööerakond põeb ükskõik missugust haigust, kuid mitte rewolutsioonilist äärmust.“ Lühidalt ja selgelt ning täiesti õieti öeldud. Tööerakond ei salga seda isegi. Hiljuti esines tööerakonna sekretär Henderson programmikõnega. Selles kõnes teatas ta awalikult, et tööerakond sotsialistlikkude sammude teostamist mõistlikult ja ettewaatlikult tahab toimetada. Tööerakonna tähtsam tuus Macdonald ütles parlamendis, et tööerakond kõik lepingud alal tahab hoida, mis Inglismaa walitsus on sõlminud. See on kõige paremaks tõenduseks, et tööerakond truult wanameelsete poliitikat tahab jätkata. Baldwin, Hicks ja komp. wõiwad rahul olla, nende järeלטulijad saawad nende tööd jätkama.

Ainukene tõsine klassiwõitluse partei Inglismaal on kommunistiline partei. Tema läheb tänawu esimest korda iseseiswalt walimistele. Temal tuleb üksinda kodanluse ja tööerakonna ühise

wäerinna wastu seista ja tema pealetungimise hoobid tagasi lüüa. Kommunistilise partei lipukirjaks on — klassi wastu, otsustaw wõitlus sõjahädaohu wastu, wõitlus Nõukogude-Liidule kallaletungimise wastu, wõitlus asumaade kurnamise wastu, wõitlus kodanlise korra wastu üldse. Seda wõitlust ei otsustata mitte parlamendiwalimistel. Mitte parlamendimandaatide kaudu ei wii Inglise kommunistiline partei tölisteklassi wõitlusesse. Ei. Selle wõitluse otsustab tölistklass eelseiswates otsustuwates klassiwõitluse lahingutes

Kommunistilise Internatsionaali lipu all. Parlamendiwalimised on ainult abinõu, mille kaudu kommunistiline partei hulkasid wõitlusele organiseerib, sotsiaalimperialistide äraandlikku poliitikat paljastab ja seega teed rajab otsustawaks wõitluseks töö ja kapitali wahel. Selle wõitluse silmapilk ei ole enam kaugel. Ja sellesse wõitlusesse astub Inglise tölisteklass juba palju suuremate kogemustega kui 1926. a. üldstreigi puhul. Siis ei lase ta enam tööerakonda seda wõitlust maha sahkerdada.

E. Alas

Kas sotsialism wõi kapitalismi 3. tsükl (aste)

Teatawasti elab kapitalism praegu teatud osalist stabilisatsiooni läbi. Üldiselt on aga meiepäewa kapitalism (imperialism) enda kokkuwarisemise ajajärgus. Imperialism on „wäljasurew kapitalism“, on „sotsialismi eelpäew“ (Lenin). Seda on kinnitanud Kommunistilise Internatsionaali kongressid ja terwe rida marksistlisi uurimistöid.

Kominterni III kongress (1921. a.) tunnistas, et kapitalism sõjaaegsetest raskustest ja nende tagajärgedest oli üle saanud ja end teatud määral kohendama hakkas, mis aga kapitalismi surma ja isegi edasikestwat kriisi sugugi ei eita. Siis tekkiski wajadus sõjajärelset kapitalismi uurida.

Käsitades majandusliste muutuste, kapitalismi kriiside, üldse „majanduslise konjunktuuri kõikumiste“ küsimust ja rõhutades selle analüüsimise wajadust, kirjutab L. Trotski 1923. a.:

„Ajalooliselt näeme, et ühesugused tsüklid grupeeruwad seeriatena: on olemas kapitalistilises arenemises terwed ajajärgud, mil rida tsükleid iseloomustub terawalt awaldunud tõusu-aegadega ja nõrkade, kiirelt üleminewate kriisidega. Tagajärjena annab see kapitalistilise arenemise peakõwerjoone terawalt ülespoole tõuswa liikumise. On seisaku ajajärke, mil see kõwerjoon, ajutiste tsükliliste kõiku-

mistega, aastakümnete kestwusel ligilähedalt ühel ja samal tasapinnal püsib. Ja, lõpuks, mõnedel ajaloolistel ajajärgudel läheb peakõwerjoon üldiselt alla, awaldades walmistuse jõudude langust ja tehes, nagu alati, tsüklilisi kõikumisi.“

(Trotski kiri ajakirjas „Вестник Социалистической Академии“, 1923. a., 4-as raamat, lk. 8.)

Edasi seletas Trotski sealsamas, et kapitalismi arenemise ajajärgude suured wahetused kutsuwad esile väga suuri ajaloolisi muudatusi, sõdu, rewolutsioone, mis asuwad kapitalistilise arenemise kõwerjoone kahe isesuguse osa sõlmekohal. Edasi kirjutab siis Trotski selle kohta:

„Kogu uut ajalugu sellest seisukohast waadelda on dialektilisele materialismile, tõepoolest, kõige tänurikkam ülesanne.“

(Trotski, sealsamas.)

Uurida kapitalismi „aastakümneid kestwaid“ kõikumiste tsükleid, — seda „kõige tänurikkamat“ ülesannet enam lased tol ajal aga tegema ei hakanud, waid kinnitawad tänapäewanigi, et kapitalismi elupäewad on ikkagi loetud ja et meie praegu kapitalismi surmaeelseste krampide tunnustajateks oleme.

Nimetatud „kõige tänurikkamat“ ülesannet hakkas täitma samal ajal aga

keegi teine. 1922. aastal ilmus prof. N. Kondratjewi wenekeelne raamat „Maaailma majandus ja selle konjunktuurid sõja ajal ja peale sõda“, kus seda küsimust juba arendama hakatakse, ja peale Kominterni III kongressi esineb sama professor enam-wähem kindlama teooriaga kapitalismi „suurte tsüklite“ kohta. 1925. a. kirjutab ta wenekeelses koguteoses „Konjunktuuri küsimused“ (1 köide) selle küsimuse kohta iseseiswa artikli, kus juba kindlale otsusele tuleb, et kapitalismi arenemine sünnib „suurte tsüklite“ wiisi, millest iga tsükl umbes aastat wiiskümmend on kestnud. 1926. aastal astub Kondratjew sellekohase aruandega РАНИОН'и (Российская Ассоциация Научно-Исслед. Институтов) majanduse-instituudis välja, kus ka tema seisukohale wastukäiw aruanne tehtakse, mille materjalidega nimetatud Assotsiatsioon hiljem eriraamatu välja andis. 1928. a. awaldab prof. K. Saksa-maa ajakirjas „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“ (1928. Band 60, Heft 1) artikli „Die Preisdynamik der industriellen und landwirtschaftlichen Waren“, kus ta oma sama „suurte tsüklite“ teooriat käsitab.

1924. aastast peale astuwad wene mark-sistlised majandusteadlased järjekindlalt selle uue teooria wastu välja¹, kuid prof. Kondratjew arendab oma seisukoha ikkagi edasi.

Kodanlikes kirjanduses pole „suurte tsüklite“ teooria mitte aga ainult Kondratjewi ülesleidus. Kapitalismi „suured tsüklid“ mõtles välja ühel ajal Kondratjewiga sakslane Mildschuh, kes ajakirjas „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“, raamatutes 51-52, oma sellekohase seisukoha awaldas,

¹ 1924. a. ilmusid ajakirjas „Социалистическое Хозяйство“ artiklid K. teooria arwustusega; riikliku plaanikomitee häälekandjas „Плановое Хозяйство“ ilmus 1926. a. terwerida arwustawatid artikleid uue teooria wastu; ajakirjas „Под знаменем марксизма“, näit., ilmus 1928. a. (№ 6) N. Bogdanowi artikkel. Kommunistiline Akadeemia andis hiljuti (1929) Kondratjewi waadete arwustuseks eriraamatu välja (A. Герценштейн — „Существуют ли большие циклы конъюнктуры“).

Nimetastme siin ainult osa sellest kirjandusest, mis K. uue teooria arwustusena on ilmunud.

olugugi hoopis teisel puhul ja teist küsimust käsitades (artiklis „Kreditinflation und Geldtheorie“). Samasuguseid mõtteid on ka teised kodanlised teadlased awaldanud (näit. S. de-Wolff — „Prosperitäts- und Depressionsperioden“, Saksa-maa sotside koguteoses „Der lebendige Marxismus“ — pühendatud sotside metuusala Karl Kautsky 70. sünnipäewaks.)

Kuid Wenemaal on prof. Kondratjew kindlasti esimene, kes kapitalismi „suurte tsüklite“ teooriaga esines ja esineb. Ta tuli siin oma wäidete juure kindlasti iseseiswalt ja lahus kodanluse ja sotside „leidustest“ (wiimased sündisid umbes ühelajal Kondratjewi omadega).

Käesolewas artiklis tahamegi puudutada selle uue teooria peajooni. Teeme seda siin, arusaadawalt, wõrdlemisi wäga lühidalt ja ainult üldjoontes.

* * *

Prof. Kondratjew leiab, et kapitalismi arenemine on sündinud ja sünnib wäga pikkade ajajärgude kaupa. Iga ajajärg on kestnud keskmiselt aastat wiiskümmend. Need poolesajaaastased ajajärgud ongi „suured tsüklid“ kapitalismis. Igas niisuguses tsüklis on tõusu-ajajärg ja mõõnaajajärg. Toome siin prof. K. enese tabeli selle kohta. Ta seab järgmised kapitalismi „suured tsüklid“ kindlaks:

I tsükl:

1. Esimese tsükli tõusulaine — XVIII aastasaja 80. aastate lõpust ehk 90. aastate algusest kuni 1810—1817. a.

2. Esimese tsükli languslaine — 1810—1817. aastatest kuni 1844—1851. a. ajajärguni.

II tsükl:

1. Tõusulaine — 1844—1855. a. ajajärgust kuni 1870—1875. a. ajajärguni.

2. Languslaine — 1870—1875. a. ajajärgust kuni 1890—1896. a. ajajärguni.

III tsükl:

1. Kolmandama tsükli tõusulaine — 1891—1896. a. ajajärgust kuni 1914—1920. a. ajajärguni.

2. Kolmandama tsükli arwataw languslaine — 1914—1920. a. ajajärgust peale.

Niisugune on prof. Kondratjewi skeem. Kui see skeem õigeks tunnistada, siis peab siit ka wastawa järelduse tegema — kapitalismi käesolew arenemiseaste on wast alles kapitalismi kolmandama tsükli mõõn, mitte mingil tingimisel aga kapitalismi kokkuwarisemise ajajärk, nagu seda kommunistid seletawad ja hindawad. Selle skeemi järele ja alusel peab siis ka arwama, et kapitalismi kolmas tsükl peaks lõpema umbes aastatel 1940—1945, mil arwataw neljas tsükl algab, mis wist eelmiste sarnane saab olema (ka na' aastat poolsada!). Kuid wiimast küsimust (kas kolmas tsükl wõi kapitalismi kokkuwarisemine?) puudutame pärast. Asume kohe K. teooria käsitamisele.

Oma wäiteid põhjendab prof. Kondratjew Inglismaa, Prantsusmaa ja Ameerika Ühisriikide majanduslise arenemise andmetele. Toome kohe mõned andmed.

Inglismaa malmiwalmistus oli „esimese tsükli“ ajal järgmine:

a a s t a d :

1790	1800	1810	1820	1830	1840	1850
tuhandetes tonnides:						
68	190	250	400	680	1390	2250

Need andmed räägiwad ju täielikult Kondratjewi wastu. Tõsi, et nende andmetes on tõus kuni 1810—1817. a. ajajärguni. Kuid kus on siin „esimese tsükli“ mõõn 1810—1850. aastatel? Seda ei ole.

Meie ajakirja ruumikitsus ei luba meld siin andmeid tuua Inglismaa majanduse teiste alade kohta, kuid kinnitame kategooriliselt, et ka need täielikult K. teooria wastu räägiwad. Eri-liseks piltilikuks tõenduseks toome siiski mõned andmed raudteewõrgu arenemise kohta Inglismaal. Alates 1842. aastast kaswas Inglismaa raudteede wõrk, wõr-reldes iga eelmise aastaga, protsentides järgmiselt:

1842	1843	1844	1845	1846	1847	1848	1849
190	200	220	240	300	400	530	600

Need andmed on huwitawad sellepärast, et nad näitawad, et igaaastane

juurde kasw iseenesest ka suurem oli kui igal eelmisel aastal. Kondratjew arwab aga selle ajajärgu, mille kohta need andmed kuuluwad, kapitalismi „esimese tsükli“ mõõn a ajaks!

Toome weel andmeid Ameerika Ühisriikide malmitoodangu kohta „esimese tsükli“ ajal (siin on wõetud iga aastakümne kohta keskmine toodang aastas tuhandetes tonnides:

1790/1800	1801/1810	1811/1820	1821/1830
35	47	82	145
	1831/1840	1841/1850	
	235	425	

Ka Ameerika Ühisriikide majanduse teiste alade andmed, ka Prantsusmaa majanduse arwud, üldse kõik kapitalismi arenemise andmed lükawad nimetatud tsükliteooria (wähemalt „esimese tsükli“ suhtes; teiste tsüklite kohta pärast) täiesti uperkuuti.

Milles siin asi siis õieti seisab? Ei wõi ju olla, et prof. K., kah andmete ja faktide peale tuginedes, niisuguse teooria üles seab, mis silmanähtawalt tõsiasjade wastu läheb.

Asi seisab selles, et Kondratjew ei wõta oma „uurimise“ aluseks mitte neid andmeid, mida meie siin tarwitasime, ja mitte nii lihtsalt, nagu meie neid siin käsitasime; ta wõtab oma lähtekohaks hindade indeksid (kaupade hindade tasapinna muutused).¹ Nimelt kaupade hindade indeksite muutmistest ja kõikumistest järeldabki ta nimetatud tsüklite olemasoleku. Märkides siin, et kapitalismi ajarärgu hindade kõikumiste ja muutumise küsimused marksistide poolt senini, tõepoolest põhjalikku uurimist pole leidnud (pole suudetud, jõutud seda weel

¹ Prof. K. tarwitab oma uurimise juures õieti statistilisi andmeid järgmiste alade kohta: 1) kaupade hinnad, 2) kindlaprotsentiliste wäärtpaberite kursid, 3) tööpalk, 4) wäliskaubanduse andmed ja 5) kiwisõe, malmi ja tina walmistamise ja tarwitamise andmed. Kuiwõrd selle juures aga palk, wäärtpaberite kursid, wäliskaubanduse wäärtus kõik kulla kursi järele arwatakse, siis wõib täie õigusega siin hindade indeksitest rääkida. Pealegi on K. wäljaarwamistes kaupade hindadel kõige tähtsam koht. Andmed kiwisõe, malmi ja tina toodangu ja tarwitamise kohta ulatawad K. uurimises ainult wiimase 1½ „tsükli“ ajajärgu kohta.

teha), ei peata meie nende wigade juures, mis K. oma „keskmiste“ arwude wäljaarwamistel teeb, waid püüame näidata põhiwäa peale, mis siin ka K. teoriasse on sattunud.

Teatud wiisil oma andmeid kombineerides saab Kondratjew niisuguse pildi, mis tal waja on ja mis näitab, nagu oleks kaupade indeksid kuni umbes 1815. aastani tõusnud ja peale seda kuni „teise tsükli“ langenud. Kuid uue teooria isa ei wõta selle juures arwesse muid tingimisi, mis hinnamoodustamise protsessi peale kapitalistlikes korras paiguti otsustawat mõju awaldasid (nagu, näit., Napoleoni sõjad j.m.).

Kuid toome ka siin mõned andmed. Inglismaal maksis riideküünar (yard = 91 sm.) shillingites ja pencides:

1779	1784	1799	1812	1830	1860
38.—	19.—	7.2	5.2	3.4½	2.4

Siis, kui sitsi alles hakati walmistama, oli see niwõrd kallis, et kogu maailmas ainult üks inimene wõis sitsikleiti kanda (nimelt Inglismaa kuninganna); nüüd kannab „sitsiplärtsu“ iga kerjus. Kapitalism oma arenemisega on teinud kaupade wäärtuse ikka wäiksemaks, hinnad ikka odawamaks just tehnika edendamise, walmistamise kaswamisega, töowiljakuse tõstmisega. Eriliselt ja arukordselt suur oli walmistustehnika arenemine ja edenemine aga nimelt sel ajajärgul, mida K. arwab esimese tsükli mõõnaajaks. Just siis tõusis walmistus jõudsasti. Just siis langesid hinnad. Ja pididki langema walmistustehnika edenemise tagajärjel. Seda Kondratjew ei näe. Selle seisab K. põhiwiga hindade küsimuse käsitamises.

Meie arutasime siin Kondratjewi teooriat „esimese tsükli“ suhtes. Kuid ka teiste „tsükliwiga“ on asi justament samasugune. Kes, näit., sõandaks tõsiselt seletada, et 1870—1895. a. ajajärk on mingisugune mõõnaaeg kapitalismi arenemises? Just sel ajal ilmusid kapitalismi näitelawale uued riigid (Saksamaa, Itaalia); just sellesse ajajärku kuulub kõige elawam raudteede, kaanaliw jne ehitamine, aktsiaseltside tekkimine, asumaade wõitmise ja rõõwimise

algus jne, ühe sõnaga — kapitalismi „Sturm und Drang'i“ ajajärk.

Prof. Kondratjewi poolt wäljamõeldud tsükliid on fiktsioon, ettekujutuse pettepildid. See professorlik fiktsioon on tekkinud selle tagajärjel, et K. tahab järeldusi teha majanduslise arenemise kohta mitte majanduse enese seisukorra alusel (walmistuse andmetel), waid ainult peajasjalikult hindade indeksite põhjal (n.n. turu konjunkturi andmete põhjal). See wõte on aga ekslik ja wale ka sellepärast, et on olnud ajajärkusi, mil käsikäes hindade tasapinna tõusmisega tööstuse kaswamine käis ka wastupidi. Üldse — hindade laintetaoline dünaamika ei peegelda mitte sugugi kapitalismi walmistuse dünaamikat.

Kapitalismi arenemine on olnud wäga mitmekesine: arenemise kiiruse poolest (tempo) on olnud mitmeid ajajärkusi; kapitalismi ewolutsioon on läinud nii, et tema üks ajalooline kuju (aste) on ümberkaswanud teiseks (näit., kaubandusline kapitalism tööstuslikeks kapitalismiks, wabawõistlus monopoliks jne); ka üksikutes kapitalistlikes riikides pole arenemine mitte ühetaoliselt läinud. Kõike seda Kondratjewi skeemis pole, waid temal on automaatsete tsükliwite lihtne ahelik, kus iga wahetus iga poole saja aasta wältel muutub. Millal see ahelik hoopis uueks ümber kaswab (kapitalism sotsialismiks), selle kohta ei ütle K. skeem mitte midagi.

* * *

Kõik see, mis meie senini uue tsükliwiteooria kohta seletasime, on aga ainult selle teooria wäline „kuju“, selle teooria faktiline külg. Milles seisab uue teooria „sisu“, selle teoreetiline põhjendus?

Marxi õpetus seab, teatawasti, kriiside aineliseks aluseks põhikapitali uuendamise, mis n.n. klassikalises kapitalismis (Marxi - aegses tööstuslikes kapitalismis) umbkaudu iga 10. aasta järel sündis. See wäide põhjeneb selle peale, et siis (s.o. klassikalises kapitalismis) iga tõusuaja järel tingimata seisk tuli, sest et tõusuaja kestwusel uuendatud põhikapital (ettewõtete kogu sissesead, raudteed, kapitaalsed ehitused jne) mitte alaliselt uuendamist e

nõudnud ja selle tagajärjel siis ka kogu see tööstuse elawus, mis uuendamise ajajärgul oli, kaduma pidi (tööstus „tõmmas end kokku“ kuni järgmise uuendamise ajajärguni). Sellele seisakule järgneski kriis, mis, omakorda, aluse löi uuele tõusujärgule.

Suurtsüklite teooria järele on aga tsüklite aineliseks aluseks kapitali kuhinemise protsess, õigem laenukapitalide kogumise protsess. Asi seisab prof. K. arwetes nimelt selles, et kapitalistlikes ühiskonnas kogunewad hoiumad, tagawararahad jne, mis, sedamööda kuidas niisuguste kapitalide hulk kaswab, laenuprotsendi ikka väiksemaks surub, mille tagajärjel nimetatud kapitalid krediidi alalt otsekohe walmistuse alale woolawad (see sündidagi paarikümne aasta kestwusel; „suure tsükli“ langusajajärgul sünnib nimetatud kapitalide kuhinemine ja tõusujärgul nende woolamine tööstusesse). Kuid sellega käsikäes wähenewad ka need tõukejõud, mis sundisid hoiumasid jne koguma, ning sellepärast algabki siit „mõõn“, seda enam, et walmistusesse walgunud uued kapitalid mõne aja pärast aga weel enam tagawara ja hoiumasid (rahakapitali) nõudma hakkawad. Niiwiisi põhjendab prof. K. teoreetiliselt suurte tsüklite tõsist „sisu“, nende majanduslist alust.

Kui aga asi nii on, et mõõna (depressiooni, majanduslise kitsikuse) ajajärgul rahakapital koguneb, mis alles tõusujärgu algul otsekohesesse walmistusprotsessi walguma hakkab, siis tekib ju lseenesest küsimus: kus see „waba“ rahakapital kogu weerandsaja-aastase „mõõna“ kestwusel asub? Prof. K. arusaamise järele peab see kuhinema wäljaspool walmistuseprotsessi. Kuid see kuhinenud kapital saab ju oma kasu ikkagi sellest lisawäärtusest, mis ainult walmistuseprotsessis luuakse. Kui see „waba“ kapital pankades asub, siis jääb arusaamatuks, kuidas pangad (ehk ka hoikukassad) saawad selle kapitali protsenta maksta, sest et seda hoiluprotsenti on võimalik ju ainult siis maksta, kui pangad oma kapitali walmistusesse mahutawad. Siin on „suurte tsüklite“ teoorias wastu-

lause, millele K. rahuldawat seletus pole annud.

„Suurte tsüklite“ teiseks aluseks („sisuks“) peab K. põhikapitali mitmesuguste osade uuendamise ajajärgusid. Terwe rida masinaid, hoonelid, üldse walmistuseabinõusid peawad saama uuendatud umbes 50 aasta wältel, mille kestwusel nad ära kuluwad. Siin ei hakka meie seda küsimust pikemalt arutama, kuiwõrd see Marxi kriiside teoorias kriiside ainelise aluse küsimuses juba selgitatud on. Tähendame ainult, et nimetatud kapitali osa (mis K. arwates 50 aasta wältel ära saab kulutatud) ainult üks osa kogu põhikapitalist on, pealegi mitte kaaluwam osa. Ei saa ka, näit., kinnitada, et raudteid uuendatakse iga 50 aasta järele wõi et uusi ettewõtteid (aga uute ettewõtete ehitamine on siin tähtsam, kui wanade uuendamine) iga 50 aasta tagant ehitatakse. Pealegi tähendab K. ise, et see kapitaliosa, mis 50-aastase ajajärgu järel täielikult uuendatakse, siiski mitte ühe hoobiga ei saa uuendatud, waid väga ebatasaselt.

Kui K. wiimast wäidet arwesse wõtta (põhikapitali osalist uuendamist 50 aasta kestwusel), siis wõib äärmiselt korraldes suhtes juttu olla ainult walmistusejõudude mõnesuguste elementide kestwatest kõikumistest, ehk prof. K. terminoloogia järele, tsüklikkusest. Wõib rääkida kõikumistest, kestwatest, pikaajalistest muutustest põhikapitali ühes osas. Ei saa aga rääkida kapitalismi kestwatest tsüklitest.

* * *

Prof. K. wäitab, et kapitalismi arenemises on senini olnud 2½ suurt tsüklit. Sellele otsusele tuleb ta teatud statistiliste andmete analüüsimise põhjal. Kuid on ümberlukkamata kindel, et statistika alusel tehtud otsused on õiged siis, kui need käiwad suure hulga nähtuste kohta, kui statistika analüüs on ehitatud hulgaliste nähtuste le. Kuidas wõib aga vähem kui kolme tsüklit hulgalisteks nimetada? Pealegi on K. poolt tarwitatud andmed puudulikud (nagu juba nimetasime, jatkub K-l andmeid malmi, tina ja kiwisõetoodangu ja tarwitamise kohta ainult

1½ suure tsükli jaoks).¹ Wõi ehk peab inimsugu veel ootama, kuni kapitalismi arenemine niikaua edasi kestab, et küllaldane arw „suuri tsükleid“ kooguks, kuni K. teooria tegelikult õigusstatud saaks?

Kui prof. K. formaal-matemaatiline mõdupuu (tema statistiline väljaarwamine on niisugune) õigeks tunnistada, kui tema tsükleid tõsiasjadena võtta, siis peab tahes või tahtmata ka sellekohased järeldused tegema. Kondratjew konstateerib nimelt, et hindade indeksite, väärtpaberite kursside, tööpalga jne muutumises kindel statistiline kõverjoon nähtawale tuleb. Samade matemaatiliste ja statistiliste seaduste järele peab siis K. skeemist järeldama, missugune see kõverjoon tulewikuski peab olema. K. ise arwab ka, et tema teooria võimaluse annab „lähema tulewiku mõistmiseks“. Täiesti õieti tähendab selle kohta üks tema arwustajatest: „Asjata piirdub N. D. Kondratjew tagasihoidlikult lähema tulewikuga, tema teooriaga võib julgesti kindlaks määrata, kulpalju palka saab Inglismaa põllumajanduse tööline, näiteks, 2043. aastal, ehk kui kõrgel seisab Prantsusmaa rent 3000. aastal.“ (W. Bogdanow, ajakirjas „Под знаменем марксизма“, 1928, № 6, lhk. 68.)

Prof. Kondratjewi uurimise meetod on formaal-matemaatiline. Prof. K. ei rehenda mitte sugugi tegeliku eluga. Peajoontes võime arenemises XVIII aastasajast peale kuni meie ajani järgmised ajajärgud kindlaks määrata: 1) üleminek lihtsa kaubawahetuse juurest kapitalistilise kaubawahetuse juure; 2) klassikalise (tööstuse-) kapitalismi ajajärk (kapitalismi õitseage), ja 3) monopollistiline kapitalism. K. skeemis kõike seda ei ole, waid on selle asemel omadusliselt ühesuguse kapitalismi

¹ Kui Marxi teooria kapitalismi klassikalisi kriise seletab, siis tõendab seda teooriat ka kümme aastat tagasi toimunud kriise („keskmisi tsükleid“, nagu prof. K. neid nimetab, eraldades veel „wäikseid tsükleid“, 2—3-aastase kestusega kitsikuse ja tõusu ajajärkusi „keskmiste tsükli“ piires). Olgu mõeldamises tähendatud, et K. „suured tsüklid“ ei sobi mitte kuidagi kokku „keskmiste tsükli“ga. Aga K. ei elta Marxi poolt kindlaks tehtud kriise („keskmisi tsükleid“).

„tsüklid“, mis kõik ühede ja samade arenemise eaduste alla käiwad. Kondratjewil pole jälgegi sellest, et kapitalism oma arenemises on mitmesugused omaduslised muutused läbi elanud, et kapitalismis on rewolutsioone, sõdasid olnud, et terve rida riikisid väljaspool Euroopat ja Ameerika Ühisriikisid on kapitalistlikeks saanud. K-l pole kuski tema skeemis jälgegi wiimasest imperialistilisest ilmasõjast, suurest Oktoobrirewolutsioonist ja nende mõjust ning tähtsusest kapitalismi arenemises jne. Kõige selle asemel on K-l surnud skeem, mis ütleb, et meieaegne imperialism pole mitte midagi muud, kui kapitalismi kolmandama tsükli languslaine; kapitalismi kolmandamale tsüklile järgneb tsükl nr. neljas. Prof. Kondratjew käsib kapitalismi arenemist samuti, nagu astronomid mingisuguse planeedi liikumist päikese ümber seletawad. Prof. Kondratjewi teooria järele ei saa kapitalismil lõppu olla, samuti kui uduks jääb ta tekkimise võimalus. Sest professor on oma uurimise teekonnale läinud, kahjuks, ilma ühiskonnateaduse kompassita — ilma dialektilise materialismita, ilma dialektilise meetodita; ja sellepärast kobab ta käsikaudu pimedispidi ringi.

* * *

Hindade tõusmise ja langemise küsimusi on paljud, iseäranis aga kodanlised, majanduseteadlased käsitanud. Tugan-Baranowski, näiteks, kes seda küsimust käsitas, leidis ka, et hindade kõikumises on märgata paarikümneaastaseid ajajärkusi. Ta kirjutas selle kohta:

„Millest olenes, näiteks, kaubahindade tõus wiimasel kahel aastakümnel, mis terawalt awaldatud elukallinemise ajajärk on, kuna samal ajal kaks eelmist aastakümnet, wastupidiselt, madalate hindadega iseloomustatud? Kaubaturu konjunktuuri muutumisest. Millest see konjunktuuri muutumine olenes, selle juures meie peatuda ei saa. Ütleme ainult, et raha väärtuse langemise ja tõusmise laiemad ajajärgud peawad sama samuti seletatud, nagu meie seletame raha väärtuse lainetaoliste kõikumiste

lühemaid, ligilähedalt kümme aastat kestwaid, ajajärkusi.

(Tugan-Baranowski, „Бумажные деньги и металл“, Petrograd, 1917, lhk. 49.)

See on umbes sama mõte, millele prof. Kondratjew nüüd konkreetsema sisu on annud.

Kondratjew tõrjub ise kahe käega tagasi arwamise, nagu eitaks tema õpetus kapitalismi suremist. Kuid tegelikult ei seleta ta mitte ühegi sõnaga, millal tema „tsükli“ lõpewad. Tema skeemi järele pole kapitalismi arenemisel lõppu. Tema teooria järele on kapitalism ilma eata, ilma wanaduseta. Mitte midagi ei räägi prof. K. sellest, et praegune imperialismi ajajärk on kapitalismi suremise ajajärk. Täiesti wastupidi. Tema skeemi järele on praegu „arwataw kolmandama tsükli languslaine“. „Kolmandama tsükli languslaine“ seletab ta praeguseid kapitalismi raskusi, käesolewat kapitalismi kriisi.

Kondratjewi skeemis edeneb kapitalism edasi, langusastmetele peab järgnema tõusuaeg. See arenemine sünnib pealegi nii, et mingsuguseid sisulisi, omaduslisi muutusi ei tule. Wast ainult nõukogude ümbruskond ja marksistiline õhkkond, milles prof. K. elab, ei lase teda otsekohe küsimust üles seada: millal algab kapitalismi „arwataw neljas tsükli“? Kondratjewi kapitalism peab elama, nagu suremata juut.

Enamlaste seletamise ja tõekspidamise järele kapitalism enam ei edene, waid sõpleb juba surmakrampides. Imperialismi ajajärgus ei kordu enam ka klassikalise kapitalismi aegseid kriise,

waid nüüd on kogu kapitalismi üks lõpmatasuur kriis.

Kondratjewi „suured tsükli“ on suuri laineid lõõnud. Seda teooriat on küllalt sõelutud. Marksistid on selle teooria täiesti kõlbmatuks tunnistanud. Professori püüde kapitalismi püsiwust kuidagi teoreetiliselt „põhjendada“, ei anna aga ikkagi kabinetitargutajatele rahu. Kondratjew on leidnud omale hoolsa jüngri, kes tema teooriat wast ehk „süwendama“ ja „edasi arendama“ hakkab. Seesugusena tutwustab end keegi A. Kotow, kes oma raamatus (ilmunud 1927. a.) „Сущность аграрного и сельскохозяйственного кризиса“ kirjutab, et:

„peale suurte tsüklike laineid on weel suurema ulatusega laineid, mis oma tsükli umbkaudu saja aastaga lõpetawad.“

Kas ei peaks niisuguste professorite kohta Marxi sõnadega ütleva, et nende suurepäralise ulatuse taga mõttewaesus peitub.

Proletariaadil tuleb aga jõudu koguda, et kapitalismi kokkuwarisemist kiiremini aidata lõpule wiia ja uuele ühiskonna-organisatsioonile määda anda. Rakkuskäelised rusikad kukutawad kodanluse „kolmandama tsükli arwatawa languslaine“ kestwusel; tingimata sünnib see enne „neljandat tsükli“.

Siis kaowad ka igasugused karwupidi juurekistud targutused ja wäljamõeldused niihästi poolesaja- kui ka saja-aastastest kapitalismi tsüklistest. Tõõrahwa rewolutsiooniline rusikas ei purusta mitte ainult kodanluse riigiwõimu, waid ka kodanluse „tarkade meeste“ wõltsõpetused ja tõõrahwa pettused.

R. Wakman

Parteikoolide ja poliitringide õperaamat!

KERSHENTSEW ja LEONTJEW

LENINISMI AABITS

I osa — 1 rbl. 10 kop.

II osa — 1 rbl. 25 kop.

Tellige „KÜLWAJAST“ Ленинград, 31 Улица 3-го Июля № 48

ARUANNE

Eestimaa Kommunistilise Partei ja Eesti wanglates waewlewate seltsimeeste toetuseks on annetanud 1928. a.:

Jaauari kuus:

sm. Männa kaudu „Elektrosila“ tööllistelt	3 rbl. — kop.
sm. Laamani kaudu „Elektriku“	13 „ — „
sm. Liimani kaudu „Punase Treugolniku“ tööllistelt	18 „ 70 „
sm. Sandströömi kaudu „Punase Treugolniku“ tööllistelt	11 „ 82 „
sm. Müürmannilt	2 „ — „
sm. Rafasepp	1 „ — „
sl. Karu-Pöögelmanni kaudu KUNSast	25 „ — „
sm. Männa kaudu „Koperaatori“ tööllistelt	28 „ 15 „
sm. Nepsi „Elektrosila“	3 „ — „
sm. Sillenbachi kaudu „Kr. Wõborschetsi“ tööllistelt	22 „ 15 „
sl. Suusteri „ „Uritski“ tööllistelt	3 „ 40 „
sm. Undo	6 „ 65 „
sm. Orawa	12 „ — „
sm. Reesenilt	2 Ekr. 87 senti
sm. Pilli kaudu	12 „ 57 „
sl. Bürgemaa kaudu	2 „ 50 „

Kokku . . . 2 Ekr. 87 senti 164 rbl. 94 kop.

Weebruari kuus:

sm. Winki kaudu „Swoboda“ tööllistelt	11 rbl. 70 kop.
Annetatud asjade müügist saadud	93 „ 02 „
sm. Meistri kaudu „Wolodarski“ wabriku tööllistelt	5 „ 05 „
sm. Wiiki kaudu „Elektroaparaadi“ tööllistelt	9 „ 12 „
sm. Käsperti kaudu	5 „ 50 „
sm. Paulsoni kaudu „Kulakowi“ tööllistelt	10 „ — „
sm. Winogradowi kaudu	4 „ 05 „
sm. K.	— „ 45 „
sm. Liitwerpoli kaudu Kinglissepast	10 „ 10 „
sm. Aameri „ „	12 „ — „
sm. Walteri „ „	6 „ 75 „
sm. Jürinsoni „ „	14 „ 63 „
sm. Sillenbachi kaudu „Kr. Wõborschetsi“ tööllistelt	7 „ 70 „

Kokku . . . 180 rbl. 07 kop.

Märtsi kuus:

sm. Rääksilt	2 rbl. — kop.
sm. Laurilt	3 „ — „
Karbi korjandus naispäewal Harmajas	24 „ 40 „
sm. Koppeli kaudu „Krasnaja Bawaria“ tööllistelt	1 „ 80 „
sm. Liimani „ „Punase Putilowi“	2 „ 63 „
sm. Petersoni kaudu Põhja-Lääne raudtee tööllistelt	5 „ 32 „
sm. Posti kaudu „Rabotnitsa“ tööllistelt	4 „ 35 „
sm. Nuala „ „Proletari“	7 „ 70 „
Pihkwa vähemusrahwuste-klubi naisseltsilistelt	30 „ — „
sm. Rääksilt	1 „ — „

Kokku . . . 82 rbl. 20 kop.

Aprilli kuus:

sm. Mändilt	5 rbl. — kop.
sm. Seinalt	5 „ — „
sm. Koppeli kaudu „Krasnaja Bawaria“ tööllistelt	2 „ 30 „
sm. Linnamaalt	6 „ — „
Moskwa Eesti klubi kaudu	134 „ 54 „

Kokku . . . 152 rbl. 84 kop.

Mai kuus:

Moskwa Eesti klubi kaudu	2 rbl. 70 kop.
sm. Männa kaudu „Elektrosila“ tööllistelt	23 „ 75 „
sm. Nepsilt	6 „ — „
sm. Siskolt	6 „ — „
sm. Prilmani kaudu „Wolodarski“ wabriku tööllistelt	4 „ 30 „

sm. Posti kaudu „Rabotnitsa“ töölistelt	3 rbl. 25 kop.
Korjandus tööliste partei-õhtukoolist	6 „ 31 „
sm. Kaio kaudu „Skorohodi“ töölistelt	5 „ — „
sm. Orawa kaudu	16 „ — „
Moskwa Eesti klubi Maipidu korjandus	16 „ 03 „
sm. Sommerilt	10 „ — „
sm. Käspert J.	10 „ — „
sl. Käspert E.	2 „ 80 „
sm. Wiili kaudu	2 „ — „
5. mail Harmajas korraldatud toetuspidust	382 „ 10 „

Kokku . . . 496 rbl. 24 kop.

Juuni kuus:

sm. Tiltseni kaudu	1 rbl. — kop.
sm. Sergejewi kaudu Kingissepast	6 „ 32 „
sm. Jürgensoni „	14 „ 50 „
sm. Liitwerpoli „	15 „ 55 „
sm. Springfelti „	9 „ 65 „
sm. Aineri „	5 „ 50 „
sm. Laurilt	4 „ — „
sm. Laamani kaudu „Elektriku“ töölistest	13 „ 55 „
sm. Wiiki kaudu „Elektroaparaadi“ töölistelt	2 „ 25 „
sm. Priimani kaudu „Wolodarski“ töölistelt	6 „ — „
sm. Lepiku kaudu „Oktoobri“ wabriku töölistelt	17 „ 52 „

Kokku . . . 95 rbl. 84 kop.

Juuli kuus:

sm. Undo kaudu „Lenini“ wabriku töölistelt	5 rbl. — kop.
sm. Wiiki kaudu „Elektroaparaadi“ „	2 „ 55 „
sm. Winki kaudu Luugast	17 „ 45 „
sm. Roosenbergilt	10 „ — „
sm. Priimani kaudu „Wolodarski“ wabriku töölistelt	8 „ 85 „

Kokku . . . 43 rbl. 85 kop.

Augusti kuus:

sm. Agu kaudu Opaarino raloonist	20 rbl. 05 kop.
sl. Lipsbergi kaudu „Wolodarski“ wabrikust	2 „ 90 „

Kokku . . . 22 rbl. 95 kop.

Septembri kuus:

sm. Laurilt	6 rbl. — kop.
sm. Sakkardi kaudu Nowoseljest	13 „ — „
sm. Sammali kaudu Dubrowkast	25 „ 77 „
sm. Wiiki kaudu „Elektroaparaadist“	4 „ 20 „
sl. Kanguri kaudu „Kr. Majaki“ töölistelt	3 „ — „
sl. Liibe „	3 „ 90 „
sm. Uibo kaudu „Koperaatori“ töölistelt	21 „ — „
sm. Rüügeri kaudu „Max Hölzli“ töölistelt	78 „ 60 „
sm. Wiiki kaudu „Elektroaparaadi“ töölistelt	7 „ 39 „

Kokku . . . 162 rbl. 86 kop.

Oktoobri kuus:

sm. Laamani kaudu „Elektriku“ töölistelt	7 rbl. 85 kop.
sm. Orawa kaudu	3 „ — „
sl. Lipsbergi kaudu „Wolodarski“ wabriku töölistelt	4 „ — „
sm. Tiltmani kaudu „Kominterni“ trükikoja töölistelt	13 „ 25 „

Kokku . . . 28 rbl. 10 kop.

Nowembri kuus:

sm. Rossi kaudu „Punase Treugolniku“ töölistelt	63 rbl. 95 kop.
sm. Aali „ „Punase Putflowi“ „	17 „ 15 „
sl. Tuule kaudu E. P. T.	41 „ — „
sm. Wiiki kaudu „Elektroaparaadist“	4 „ — „
sm. Raadiku kaudu „Punase Treugolniku“ töölistelt	22 „ 75 „
sl. Lipsbergi „ „Wolodarski“ wabriku	4 „ — „
sm. Steini „ „Moskwast „Kransnoje Sweno“ töölistelt	28 „ — „
Moskwa Eesti klubi kaudu	28 „ 51 „
sm. Apersonilt	2 „ — „

sm. Sergejewi kaudu Kingissepast	4 rbl. 55 kop.
sm. Tiltowi " "	3 " — "
sm. Põllu " "	5 " 70 "
sm. Jürinsoni " "	10 " 60 "
sm. Stungfelti " "	6 " 10 "
sm. Sakkardi kaudu Rabfakist	49 " 26 "
sm. Künnapuu kaudu „Elektrosila“ töölistelt	39 " 20 "
sm. Männa " "	16 " 15 "
sm. Ariwa kaudu Otkomhosi autotöökoja töölistelt	11 " 20 "
sm. Jakobsoni kaudu	13 " 50 "
Harmajas korraldatud toetuspidust	616 " 55 "

Kokku . . . 987 rbl. 17 kop.

Detsembri kuus:

sm. Liimanni kaudu „Punasesest Treugolnikust“	15 rbl. 40 kop.
sm. Agu kaudu Opaarinast	13 " 50 "
sl. Lipsbergi kaudu „Wolodarski“ wabriku töölistelt	3 " 40 "
sm. Kertmanni kaudu	15 " — "
sm. Undo kaudu	7 " — "
sm. Mikult	6 " — "
sm. Wiiki kaudu „Elektroparaadist“	5 " 85 "

Kokku . . . 66 rbl. 15 kop.

Üldsumma kakstuhat nelisada kaheksakümmend kolm (2483) rubla 21 kop.

Annetused EKP-le edasisaatmiseks seltsimeheliku tänuga vastu võtnud

EKP Wenemaa esitus.

Kommunistilise Internatsionaali Eesti sektsiooni väljaanne. Wastutaw toimetaja H. Pöögelmann

Центральный Комитет

профессионального союза

Работников железнодорожного транспорта

С. С. С. Р.

МОСКВА, Солянка, 12, „Дворец Труда“.

ТЕЛЕФОНЫ:

Коммутатор ВЦСПС	1—70—80 до 86	} Доб.
" НКПС	1—87—60 до 69	
Городской	3—73—08	
Председатель ЦК — Амосов, А. М.	5—08—01	
Отв. секретарь — Алексеев, И. А.	5—13—49	
Казначей ЦК — Лапьер, К. Э.	5—13—48	

Ленинградский Областлит № 28752. Тираж 1000. Типография „Новое Дело“, В. О., 1 л. 52
Изд. „Кюльвая“

Bind 40 kop.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOOL
A 12